

САВЕЗ ПЧЕЛАРСКИХ ОРГАНИЗАЦИЈА ЦРНЕ ГОРЕ

ПЧЕЛАРСТВО

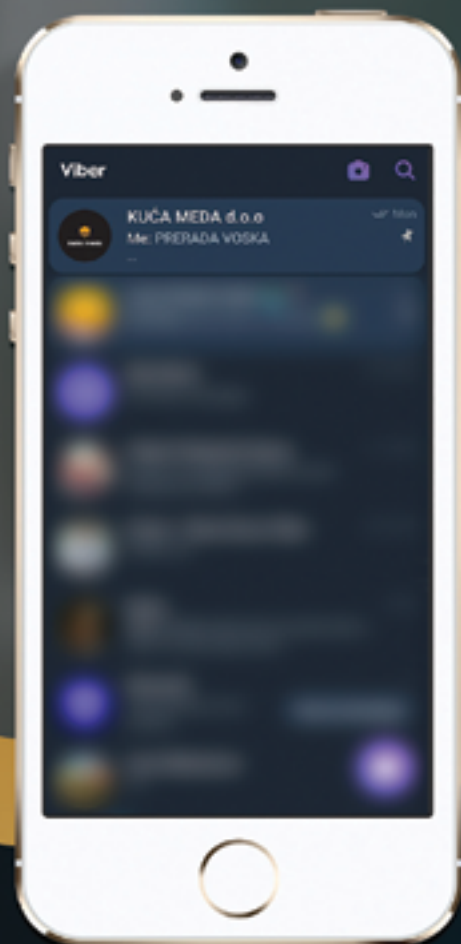
ГОДИНА XXII * ПОДГОРИЦА, МАРТ 2025. * ЦИЈЕНА 1€ * ЗА ЧЛАНОВЕ УДРУЖЕЊА БЕСПЛАТАН

2025.
ПЛАВА
МАТИЦА

БРОЈ
273

kuća meda
WWW.KUCAMEDA.ME

PRIDRUŽITE SE VIBER GRUPI

Jednostavnim skeniranjem **QR koda** postajete član najbrojnije pčelarske Vajber grupe u Crnoj Gori.

Postani član Vajber grupe i prvi saznaj:

> JAVNI POZIVI I REGRESI

Pravovremeno ćemo vas obavještavati o svim Javnim pozivima i regresima vezanih za pčelarstvo. Dijelićemo savjete i detaljne instrukcije, dokumentaciju i uputstva i na taj način ćete iskoristiti sve mnogobrojne benefite.

> PROMOTIVNI KATALOZI

Dijelićemo promotivni sadržaj cjelokupne ponude iz Kuće meda. Kreiraćemo kataloge sa najpovoljnijim cijenama i popustima. Obavještavaćemo vas o novim nabavkama.

> SVIJET PČELARSTVA

Nesebično dijelimo iskustva i savjete. Svi članovi grupe mogu komentarisati i učestvovati u raznovrsnim temama vezanim za pčelarstvo u Crnoj Gori.

POSTANI
ČLAN
SKENIRAJ
QR KOD

QR KOD možete skenirati sa bilo kojom aplikacijom za skeniranje QR kodova.

+382 68 844 333 @kucamedacg@gmail.com

Grbe bb, Danilovgrad Crna Gora

SADRŽAJ

ЦРНОГОРСКИ МЕД ЈЕ ЈЕДАН ОД НАЈКВАЛИТЕТНИЈИХ У СВИЈЕТУ	4
МАРТОВСКИ РАДОВИ У ПЧЕЛИЊАКУ	8
У МОЈКОВЦУ ОДРЖАНА РЕДОВНА СКУПШТИНА УП „ПОТАРЈЕ”	10
БЕЗ ИЈЕДА ДОЛАЗАК У КУЋУ МЕДА	11
САТНЕ ОСНОВЕ КАО НОВО ПЛОДИШТЕ	12
ПЉЕВЉАЦИ ДРАГАН ГОЛУБОВИЋ, ЕНВЕР КАЉИЋ И ВЛАДИМИР ЏУВЕРОВИЋ ДОБИЛИ СЕРТИФИКАТЕ О НАЦИОНАЛНОЈ СТРУЧНОЈ КВАЛИФИКАЦИЈИ ПЧЕЛАРА	15
НИКШИЋАНИ ПОСЈЕТИЛИ ЗИМСКИ САЈАМ ПЧЕЛАРСТВА У БЕОГРАДУ	18
ЧЛАНОВИ УП „ПОДГОРИЦА” И ЊИХОВЕ КОЛЕГЕ ИЗ ДРУГИХ ЦРНОГОРСКИХ ГРАДОВА ПОСЈЕТИЛИ ХВИ ДРЖАВНИ ПЧЕЛАРСКИ САЈАМ У БЕОГРАДУ	19
ПЉЕВЉАЦИ ПОСЈЕТИЛИ ХВИ ДРЖАВНИ ПЧЕЛАРСКИ САЈАМ У БЕОГРАДУ	20
ДОБРА ПРЕПОРУКА СВИМ СПОРТИСТИМА И РЕКРЕАТИВЦИМА	21
БОЛЕСТИ СПЕЦИФИЧНЕ САМО ЗА МАТИЦУ (ТРЕЋИ ДИО)	22
ОДРЖАНА ГОДИШЊА СЈЕДНИЦА СКУПШТИНЕ УДРУЖЕЊА ПЧЕЛАРА „МОЈКОВАЦ”	24

РАДИОНИЦА

Представници Савеза пчеларских организација Црне Горе, у другој половини марта, учествоваће на радионици коју организује Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде у сарадњи са ТАИЕН организацијом (техничка подршка ЕУ). Тема радионице је „Заштита ознака поријекла / географских ознака меда”, и има циљ да се произвођачима меда приближе процедуре регистрације ознака поријекла и географских ознака, у складу са законом о шемама квалитета пољопривредних и прехранбених производа. Заштита пољопривредних и прехранбених производа ознакама поријекла, географским, те ознакама гарантовано традиционалних специјалитета кроз законодавство, представља инструмент који произвођачима хране омогућава да повећају тржишну вриједност својих производа. На тај начин се потрошачима обезбјеђује већи ниво заштите. Ознаке поријекла и географске ознаке представљају значајно маркетиншко средство у оштрој утакмици на иностраном тржишту које доноси препознатљивост и конкурентску предност у односу на остале произвођаче.

О тачном термину и мјесту одржавања радионице јавност ће бити на вријеме обавијештена.

Биро за односе са јавношћу МПШВ

IMPRESUM

ПЧЕЛАРСТВО
STRUČNO-INFORMATIVNI MJESEČNIK
IZDAVAČ: SAVEZ PČELARSKIH
ORGANIZACIJA CRNE GORE

Adresa: Grbe bb 81412 Danilovgrad,
Telefon: 069/941-505
e-mail: spocg@t-com.me
sajt: www.pcelarstvo.me

ZA IZDAVAČA:
Radule Miljanić

V.D. GLAVNOG I ODGOVORNOG UREDNIKA:
Branislav Kadić (067991226)
e-mail: ninaivlado@t-com.me

TEHNIČKI UREDNIK: Dragan Lučić

LEKTURA: Nataša Dajković

Redakcijski odbor „Pčelarstva“:
Danilo Vuković, Dragana Štović,
dr Mirjana Bojanić-Rašović,
Marjan Plantak, mr Radoslav Bele
Zečević, mr Sanida Šabotić-Adžović

POKROVITELJ:
MINISTARSTVO POLJOPRIVREDE,
ŠUMARSTVA I VODOPRIVREDE

Adresa Redakcije:
Grbe bb, Danilovgrad;
ŽR 510-207440-72
CKB, Podgorica
Sa naznakom: Za SPOCG

ISSN 1800-5411

Rješenjem Republičkog sekretarijata za informacije br. 285 od 11. 01. 2001. godine "PČELARSTVO" je upisano u evidenciju javnih glasila Crne Gore. Aktom Republičkog sekretarijata za informacije 04/01-355/2001. godine časopis je oslobođen obaveza plaćanja poreza na promet.

ŠTAMPA:
HKS SPEKTAR
PODGORICA

GOSTI U EMISIJI „LINK” RTCG, PREDSEDNIK SPOCG RADULE MILJANIĆ I DIREKTOR „KUĆE MEDA” VLADIMIR RADULOVIĆ

Na temu kako povećati proizvodnju meda i smanjiti teškoće sa kojima se suočavaju naši pčelari u jednoj od najprioritetnijih grana poljoprivrede u našoj zemlji, u emisiji „Link” na RTCG govorili su predsjednik Saveza pčelarskih organizacija Crne Gore Radule Miljanić i direktor „Kuće meda” Vladimir Radulović.

Link: Koliko Savez ima pčelara i koliko je košnica evidentirano u Savezu? I ono što je bitno, pomenućemo da su nedavno objavljeni preliminarni pokazatelji popisa poljoprivrede. Naime, rečeno je da u Crnoj Gori ima skoro 114.000 košnica. Da li su popisivači dolazili i na vaša imanja?

Miljanić: Kada je u pitanju broj košnica u Crnoj Gori, vi ste rekli da je to oko 114.000. Mi smo negdje krajem prošle godine imali podatak da je kod registrovanih pčelara bilo preko 100.000 košnica. Znači, vjerovatno su oni popisali i košnice neregistrovanih pčelara. Mada, da vam pravo kažem, to je uvijek nešto što je relativno i što se mijenja maltene iz dana u dan. Ta je brojka promjenljiva, jer može da bude i do 30% razlike, s obzirom da u toku zime, kao što će vjerovatno biti i tokom ove, ima dosta stradanja pčelinjih zajednica. A to što ste me pitali, da li su kod mene dolazili po-

CRNOGORSKI MED JE JEDAN OD NAJKVALITETNIJIH U SVIJETU

pisivači – odmah da vam kažem, iako sam registrovani pčelar, nije dolazila popisna komisija. Mi, otprilike imamo naših članova 2.300–2.400. Taj trend se jedno vrijeme uvećavao iz godine u godinu. Posljednje dvije sezone je stalo na tom broju i pretpostajamo da je jedno 70% pčelara u Crnoj Gori registrovano u SPOCG.

Link : Kolika je proizvodnja meda? Postoji li neki zvaničan podatak? Vi ste čovjek koji je i pčelar, koji je godinama u ovoj oblasti. Koliko Crna Gora proizvodi meda? Ima li mogućnosti da se naš med izvozi jer je, rekli smo, zaista kvalitetan.

Miljanić: Pa, jeste, to je neka naša prednost. Imamo vrlo kvalitetan med. I ne zato što smo mi bolji pčelari od ostalih, nego što nam je to priroda

podarila i što imamo med visokog kvaliteta, zahvaljujući medonosnom bilju sa kojih pčele uzimaju nektar. Mislim da je za Crnu Goru dobro da naše građanstvo i potrošači podmiruju svoje potrebe proizvodnjom meda iz Crne Gore. Smatram da nekih pretpostavki za izvoz meda nema, mada moram da kažem da jedna velika količina meda iz Crne Gore ide van granica, ali ne kroz organizovani izvoz, već naša dijaspora vrlo rado kupuje med u svojoj domovini. Ne ide naš med samo za Evropu, Ameriku, naš med ide i za susjednu Srbiju, jer stanovnici koji su porijeklom iz Crne Gore vrlo rado kupuju med iz naše zemlje, iz razloga što je taj med kvalitetniji nego onaj koji se proizvodi u susjednoj državi. Kvalitet meda u Crnoj Gori je na veoma visokom nivou i sigurno može da se ravna sa najkvalitetnijim medovima u

svijetu, pod uslovom da se proizvodi po pravilima savremenog pčelarstva.

Link: O tome ćemo još govoriti... Gospodine Raduloviću, gospodin Miljanić je pomenuo da je i ove zime bilo popriličnog uginuća pčela. Zašto je to tako i šta, kao ljudi iz struke, možete savjetovati naše pčelare? Ima pčelara, to su nam kazali, kojima je i do 100% pčelinjih društava uginulo.

Radulović: Jeste, ali prije svega da Vam zahvalim na pozivu i na Vašoj inicijativi da pčelarstvo afirmišemo i da govorimo o toj djelatnosti što je jako dobro za dalji razvoj i prosperitet ove poljoprivredne grane. Što se tiče konkretnog pitanja, to je jedan problem sa kojim se susrijecemo godinama i koji će i u budućnosti biti, nažalost, možda i izraženiji zbog niza faktora koji se nekako dopunjuju i koji predstavljaju problem za održivo pčelarenje. To je, prije svega, sklop faktora koji se tiču varoe, virusa i nozeme, s jedne strane, i s druge strane, problema klimatskih promjena, sagledanih ili manifestovanih kroz sezonski nedostatak polena, naročito u avgustu, prvenstveno, kada se razvijaju zimske pčele. I mi imamo taj period koji se upravo dešava. U periodu formiranja zimskih pčela, kada je pik varoe, zapravo kada apsolutni maksimum doseže zbog toga što je u tom periodu počinje lagano da pada i razvoj trutovskog legla, kreće razvoj varoe u leglu, tada imamo najazdu i virusa. Vektor prenošenja virusa veoma se ubrzava i to je moment kada nam fali polena kao proteina, proteinske hrane, gradivne materije koja je nužna za razvoj legla. Jednostavno rečeno, to je sklop više okolnosti, više faktora koji dovode do gubitka energije. Zapravo dovodi do smanjenja tih nekih osnovnih resursa, rezervi pčele u vidu glikogena, u vidu masnih naslaga koje se deponuju u organizmu pčele.

Link: Bila je i suša prošle godine, ne smijemo zaboraviti.

Radulović: Apsolutno, pa to je posljedica upravo klimatskih promjena koje sam pomenuo. Suša je veoma izražen problem, to je nešto sa čim se suočavamo i nešto čime ne možemo

kompezovati taj nedostatak, zapravo, veoma teško. Moja preporuka bi bila da, recimo, pčelari u toku sezone, april, maj, pokušaju da sakupljaju određene količine polena, da bi tokom avgusta, mogli da određenom prihranom nekako kompenzuju taj nedostatak. Da li će to biti tečna hrana ili pogača, uglavnom da pokušaju nekako preduprijediti problem na taj način.

Link: Pomenuli smo klimatske promjene. Stručnjaci stalno saopštavaju u medijima da su najveće teškoće pčelara u cijelom regionu, između ostalog, trovanje pčela, zatim falsifikovani med i uticaj klimatskih promjena. Falsifikovano medu nikako da se stane na kraj.

Miljanić: Da počnem od jedne pretpostavke, odnosno inicijative sa Balkana, tačnije sa prostora bivše Jugoslavije, a odnosi se na formiranje Evropskog pčelarskog saveza, na čelu sa predsjednikom iz Slovenije Boštjanom Nočom. Ova ideja je realizovana sa namjerom da se prevaziđu neki globalni problemi, svrstani u tri kategorije, falsifikati i prevare, klimatske promjene, te liječenje i zaštita pčelinjih zajednica. To su veoma veliki problemi i ne znam u ovom trenutku koji bih izdvojio da je teži od pomenutih. Evropski savez se u ovom trenutku opredijelio da se izbori i pokuša da riješi probleme sa falsifikatima. Međutim, to se nikada ne može riješiti, ali se može ublažiti. I kada kažemo i čujemo da, na primjer, u Njemačkoj, gdje je zastupljena i specijalna kontrola i gdje su ulazi, carine i sve pod nekom velikom profesionalnošću, u prodajnim lancima, imamo 80% meda koji ne zadovoljava kvalitetom, kao što se desilo početkom prošle godine u Srbiji, šta možemo mi drugo da očekujemo?

Link: Imamo li laboratorije, odnosno stručnjake koji mogu to kontrolisati?

Miljanić: Imamo laboratorije koje mogu da kontrolišu kvalitet meda. Imamo mi ovdje tri laboratorije, ekotoksikološku, Institut za javno zdravlje i UDG. UDG ima laboratoriju koja može da kontrolišu porijeklo

meda i kvalitet po tom osnovu. Tako da države koje su od nas mnogo više ugrožene sa falsifikatima, imaju mnogo veću proizvodnju od potrošnje. I oni dolaze u situaciju da njihovi pčelari ne mogu da prodaju svoj med. Šta se dešava u Crnoj Gori? U Crnoj Gori se mi, uglavnom, poznajemo i kupujemo med od poznatih pčelara. I u suštini ne dolazi do nekih ozbiljnijih problema jer po tom osnovu naše stanovništvo nije ugroženo. Ne bi bilo u redu da se tvrdi da nema falsifikovanog meda u Crnoj Gori. Gdje su ti medovi? Ti su medovi u proizvodnim lancima. Ako pođemo u Voli, vidjećemo da je cijena 7-8 eura po tegli meda. I kad bolje pogledamo tegla se predvojila. Jedan dio pri dnu je neka tvrda masa, gornji dio je u tečnom stanju. To su opet određeni pokazatelji da se radi o nekoj mješavini. Takođe, imamo falsifikovane medove koji nikakve veze nemaju sa košnicom. Nikad košnice nijesu ni vidjeli. Oni se prave u nekim radionicama, kuvaju se sirupi, dodaju se arome i boje i sve se to lijepo zamaskira i upakuje da potrošač povjeruje u navodno „dobar” med. Ipak, ozbiljan kupac neće nasjesti na jeftinoću, nego će provjeriti njegovo porijeklo. Ali, imate i takve prevare kada nalijepe etikete na kojoj piše da je med sa prostora Crne Gore, a ko zna odakle je. To je strašna obmana na koju nasijedaju turisti, kao i jedan broj domaćih potrošača, koji nijesu u prilici da pronađu svog podavca meda.

Link: U svakom slučaju institucije moraju reagovati, a ono što je bitno za proizvodnju u cijeloj oblasti poljoprivrede jeste da mladi ljudi zasuču rukave. Kuća meda je poprilično uradila za crnogorsko pčelarstvo jer se pod tim krovom okupljaju pčelari, organizuju se stručna predavanja i dolaze mladi ljudi, početnici kojima treba ruka pomoći. Koje su to aktivnosti i šta se radi na tom planu?

Radulović: Dobro ste rekli. Kuća meda je zamišljena kao projekt koji će biti centar za razvoj pčelarstva u Crnoj Gori, ali to, moram reći, ne bi bilo dovoljno ukoliko ne bi bilo podrške od strane Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede koje kroz

mijere agrobudžeta podržava pčelare. A te mjere se kanališu kroz programe Kuće meda.

Link : Da li ste vi nevladina organizacija ili vas podržavaju nadležna državna ministarstva?

Radulović: Ne. Kuća meda je osnovana od strane Saveza pčelarskih organizacija Crnoj Gore i mi se finansiramo iz realnog sektora, od prometa koji ostvarujemo.

Link : To znači da ste održivi?

Radulović: Tako je. Pravimo održivost na osnovu prometa koji realizujemo. Hoću da kažem, a odnosi se na području Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede da nije sve počelo ni od Kuće meda, niti od danas, nego smo mi jedna organizacija koja datira odavno, imamo kontinuitet aktivnosti koji je doveo do toga da govorimo o pčelarstvu kao jednoj razvijenoj grani poljoprivrede, koja ima razvijen sistem. Znači, mi smo kroz niz aktivnosti sa Ministarstvom doveli situaciju do tog nivoa da imamo usklađene mjere podrške kao u zemljama članicama Evropske unije, a to je veoma važno. Pčelari koji imaju podršku širom zapadne Evrope, istu ili sličnu imaju i naši pčelari. Druga važna stvar je što svi naši pčelari imaju jednake mogućnosti, jednaka prava proporcionalno broju košnica. Svi mogu da apliciraju za nabavku opreme, košnica, pčelinjih matica, voska, ljekova itd. I to su dobre stvari koje smo zapravo mi inicirali i tako podstakli mlade ljude da se bave pčelarstvom. Zbog toga sve veći broj mladih ljudi dolazi u Kuću meda, dolazi u Savez kako bi se informisali i kako bi kroz razgovor saznali koje su to mogućnosti koje mogu da iskoriste kako bi započeli proces pčelarenja. Negdje naša ideja i misija je bila da pčelarstvo

učinimo jednom biznis idejom, biznis varijantom. Da to nijesu samo hobisti koji će subotom, nedjeljom ili nekim drugim danom otići na selo i malo se zanimati, tek toliko da im prođe vrijeme. Naprotiv, ideja je bila da se ljudi angažuju kako bi u okviru pčelarstva imali održivost svoje proizvodnje i, jednostavno, dobar biznis. Sada već možemo govoriti o tome da gazdinstva koja imaju stotinak košnica po nekoj analizi bi mogli da prave tu održivost uklapajući se u neke prosječne zarade na nivou Crne Gore. Naravno, sa većim brojem košnica, sa sistemom organskog pčelarenja, sa pronalascima tržišta i slično, stvaraju se uslovi za veći, bolji i brži razvoj.

Link: Ima li profesionalnih pčelara i da li ih ima više danas nego juče?

Miljanić: Mene raduje ovo što je Vlado rekao da su nosioci pčelarstva u Crnoj Gori, uglavnom, mladi ljudi, mada i dalje u ovom poslu ima dosta penzionera i ljudi starije dobi. Napomenuo bih, kada je riječ o podsticajnim mjerama resornog ministarstva, upoređujući se sa okruženjem, mi nemamo podsticajne mjere po košnici kao što ih nemaju ni pčelari Hrvatske, Slovenije i ostale zemlje Evropske unije, jer evropska normativa i legislativa to ne prepoznaju, a naše ministarstvo je u obavezi da to poštuje jer smo u odmaklim pregovorima o pristupu.

Tvrdim da se kompletno sva sredstva koja se usmjeravaju kroz javne pozive iskoriste veoma namjenski, za razliku od nekih drugih grana poljoprivrede u Crnoj Gori i umnogome je to doprinijelo razvoju crnogorskog pčelarstva. Negdje pčelar ulaže 50%, negdje 30%, a ostalo Ministarstvo. Tako je od starta, to već 15 godina funkcioniše besprekorno i mislim da smo u tom dijelu baš na pravom putu. Predstoji nam velika borba kako bismo se izborili za zaslužene podsticaje po košnici jer pčela, pored toga što daje veoma kvalitetne proizvode, odrađuje i veliki posao oprašujući većinsku floru, odnosno biljni svijet i čini ga održivim, a samim tim održava životinjski svijet i čovječanstvo, održava život na planeti.

Link : Naravno, kako neko reče, pčela je dar prirode. Pomenuli smo mlade pčelare, organsku proizvodnju i saradnju sa stručnjacima, nadležnim i veterinarskim institucijama. Da li ima ljudi koji mogu da predvode taj segment crnogorskog pčelarstva?

Miljanić: Po mom mišljenju najbolja karika u crnogorskom pčelarstvu je nedostatak naučnoistraživačke struke. Ako se uporedimo sa nekim drugim državama, npr. Srbijom, onda znamo da u Beogradu ima nekoliko instituta koji se bave pčelarstvom. Zatim u Hrvatskoj, Sloveniji, čak i u Bosni. Nažalost, mi u Crnoj Gori nemamo stručnjaka za pčelarstvo. Mnogo ranije, doktorand za vrijeme Kraljevine Jugoslavije bio je Filip Koprivica iz Nikšića, koji je specializirao pčelarstvo u Pragu. Poslije njega nemamo nekog stručnjaka koji se bavi tom problematikom, a on nam je itekako potreban. Srećom, jedan momak treba uskoro da doktorira, mentor mu je gospodin Kovačić sa Biotehničkog fakulteta u Osijeku, jedan veoma poznati pčelar koji se

bavi proizvodnjom matica, i nadam se da ćemo sa njegovim naučnim radom imati benefite i da ćemo i našu poziciju u tom dijelu poboljšati.

Link :Znači, imaće Crna Gora prvog doktora nauka iz oblasti pčelarstva. To je dobro. Ljekovitost meda sigurno da je velika, to traže potrošači. Imate li podatak koliko stanovnici Crne Gore potroše meda?

Radulović: Otrprilike, to je po glavi stanovnika jedno kilogram i po, što i nije tako loša potrošnja. Vidite, mislim i saglasan sam sa Radulem da domaća proizvodnja zatvara potrebe domaćeg tržišta, s tim što imamo i tihog izvoza kroz turističke aranžmane. Što se tiče kakvoće i karaktera sastava našeg meda, on je specifičan, on je, da ne kažem, spektakularan zbog izuzetno velikog broja različitih biljaka. Naš biodiverzitet je veoma raznolik i to je bogatstvo Crne Gore. Na jednom malom prostoru vi imate oko 2.700 biljnih vrsta, od čega je nekih 300 medonosnih, kao i dosta ljekovitog bilja. To čini upravo suštinsku razliku između naših i medova okruženja i ostalih medova u svijetu. Medovi u svijetu se uglavnom klasifikuju kao monoflorni medovi, tipa bagrema, suncokreta, uljane repice i tako dalje, dok kod nas mi nemamo te pojmove, zapravo to je sve poliflorni med, med u čijem sastavu je više različitih vrsta biljaka. I to je nešto što, kako rekoh, čini specifikum i što čini karakter i kakvoću našeg meda.

Link: Ovo je vrijeme kada se treba pripremati za proljećne radove u pčelinjaku. Veoma je bitno primijeniti i poštovati higijensko-sanitarne kriterijume. Šta bi mogli reći i preporučiti našim pčelarima u ovom periodu, šta

treba raditi u pčelinjaku?

Radulović: Već sad možemo govoriti o nekim prvim pregledima, o prvim aktivnostima u toku ove godine. Prvo, to bi bila neka lagana provjera zaliha hrane. Sad već potrošnja hrane postaje intezivnija. Podsjetiću da je u januaru ta potrošnja, možda, nekih kilogram, kilogram i po. U februaru se već povećava, u martu je to već 3-4 kilograma hrane. Zapravo, proširenjem klubeta, proširenjem legla, rastu naglo potrebe za hranom, jer treba nahraniti to leglo. Treba voditi računa jednim laganim, vizuelnim pregledom da li su zalihe hrane na nivou, da li su raspoređene kako treba. U slučaju potrebe, možda, intervenisati sa nekom čvrstom hranom, pogačom. Pčelari u južnim krajevima, Primorju, okolini Podgorice, već bi, možda, mogli da intervenišu sa dodatkom sirupa, tečne hrane u nekim porcijama koje ne bi bile velike da se prvo pčelinja zajednica navikne na taj sirup i onda, u skladu sa potrošnjom, odnosno potrebama, raditi dalje intervencije. Nekih naročitih pregleda ne bi trebalo sad da se pridržavamo, da zajednicu rashladujemo i uznemirujemo. Zapravo, ona funkcioniše najbolje i sama zna kojom dinamikom će se razvijati. Neki pčelari dolaze, interesuju se i traže suplemente da ubrzaju rad matice, razvoj... Ako imamo zajednicu koja ima zdravu maticu, selekcionisanu, koja nije u starosti, ne trebaju vam nikakvi suple-

menti, dodaci kako biste podstakli njen razvoj. Zapravo, ona svoj razvoj projektuje i planira na osnovu kapaciteta, veličine i zaliha hrane. Tako da ne možete vještački izazvati proširenje, jer treba klube da se pokrije, treba da imate proporcionalan odnos legla i pčele. Ne možete izlaziti iz tih okvira. U nekom narednom periodu, to je kroz nekih, možda, već dvadesetak dana, biće potrebno intervenisati sa, možda, nekim pomjeranjima i rotacijama unutar zajednice, već

krajem marta, možda i rotacijama plodišta i medišta, kao i nekim intervencijama – dodavanjem satnih osnova. Uglavnom fokus trenutni i u narednom periodu jeste inicirati utopljanje društva. Zapravo staviti neku novina ili karton, jer je sad potrebna toplota da bi se leglo razvijalo. Suština je u ambijentu mikroklimi, a kasnije slijede druge operacije, intervencije u dijelu dodavanja satnih osnova, proširivanja legla i tako dalje.

Link: Za kraj razgovora, da li organizujete uskoro neka stručna predavanja, posjete i neke događaje koji su, naravno, u interesu pčelara i pčelarstva u Crnoj Gori?

Miljanić: Za ovu godinu planiramo niz stručnih, edukativnih predavanja, koja, uglavnom, organizuju i pčelarska udruženja. Cilj Saveza je da se uvijek angažuju eminentni stručnjaci iz okruženja tako da obavljamo pregovore sa gospodinom Lušićem iz Hrvatske, koji vrši i funkciju predsjednika Komisije za kontrolu meda na svjetskom nivou. Pored mnogobrojnih aktivnosti na tom polju, takođe privodimo kraju pripreme za studijsko putovanje u Švajcarsku tokom avgusta.

Razgovor vodio urednik Gojko Jovanović, a tekst pripremila novinarka Gina Mandić

POSEBNO OBRATITI PAŽNJU NA POLENSKU PAŠU

Po nepisanom pravilu pčelari jedva čekaju da dođe mart, lijepi dani i nova sezona druženja u prirodi sa našim vrijednim i marljivim krilatim ljepoticama iz košnica.

Mart je prelazni mjesec iz zime u proljeće, ali u normalnim vremenskim prilikama, jer su tada normalne dnevne temperature iznad nule i kreću se od 15°C do 23°C. Kako je mart prvi mjesec proljeća, priroda počinje da se budi i u tom periodu počinje da cvjeta sve veći broj medonosnog bilja kao npr. lješnik, vrba, iva, badem, šljiva, trešnja, višnja, i ostale medonosne voćke. Međutim, cvjetanje može da počne još u februaru zbog izuzetno viših temperatura od prosječnih za taj mjesec.

I mada su pčele još u klubetu, aktivnost pčelinjih društava se sve više povećava. Na srednjim satovima se vidi veliki broj mladih maljavih pčela, koje se postepeno uključuju u kućni rad. Oko legla pčele formiraju vijence sa razrijeđenim medom, koji je potreban za pripremanje hrane larvama. Potrošnja u martu je oko 7–9 kg meda. Stare pčele sve više izlijeću da bi donijele nektar, polen i vodu, a mlade pčele vrše svoja prva zajednička oblijetanja u sunčanim danima. Snaga pčelinjih društava se određuje po broju satova pokrivenih pčelama. Količina legla i jaja određuje se po površini pokrivenoj leglom i jajima na svakom satu posebno. Prema količini i izgledu legla sudi se i o kvalitetu matice. Ako u košnici ima mnogo legla i radiličke ćelije su pravilne, to pokazuje da je matica dobra. Jaka pčelinja društva imaju po 4-5 cijelih satova sa leglom i jajima. Osiromašenim društvima kao i pčelinjim društvima koja imaju matice trutuše ili pčele trutovke treba odmah dodati maticu. Treba promijeniti i matice koje

dobro izgledaju, ali slabo polažu jaja i količina položenih jaja ne odgovara količini pčela i hrane.

U pčelinjem društvu mora biti 8-10 kg kvalitetnog meda u svako doba i 2-3 sata sa dobro očuvanom pergom. U slučaju da nema hrane, treba je dodati društvu, jer će inače, ono zaostati u razvoju. Ako imamo meda očuvanog u magacinu, najbolje je dati ram meda u zbijeg košnice, a ako su noću temperature preko 12 °C može se dati i sirup. Ako nemate rezerve meda i noći su hladne, onda treba dati pogaču.

Ako pođemo od toga da je mart prvi proljećni mjesec, da su dani sve duži i topliji, da je vegetacija krenula i da se time javlja i prva proljećna paša, posebno polenska, pčelinja društva su u punom razvojnom zamahu. Polenska paša je posebno važna zato što bez polena nema ni pčelinjeg legla, što znači da nema ni dovoljno reprodukcije pčela. Prema tome mart moramo prihvatiti kao najvažniji mjesec u godini, kojim počinju ozbiljni radovi na pčelinjaku. Ako neke od tih radova ne izvršimo na vrijeme ili ih uopšte ne izvršimo, to može biti kobno za neko pčelinje društvo.

Polovinom mjeseca, ako dozvoljavaju vremenske prilike, krajnji ramovi sa medom se otklapaju viljuškom. To se radi brzo i ne otklapa se velika površina da ne bi izazvali grabež. Ovo je jedna od najboljih stimulativnih prihrana unutar košnice. Pčela će takav med brzo preraditi i dati mladom leglu, ili ga rasporediti tamo gdje je najpotrebnije. Pčelar, ako napravi grešku u martu, teško je može ispraviti kasnije. Pojilo sa vodom, u zavisnosti od toga koji je sistem davanja vode, treba postaviti na osunčanom mjestu, podignuto od zemlje, da ne bi vodu zagađivale razne životinjice koje bi dolazile na pojilo.

Bilo bi poželjno staviti u početku šećer u pojilicu, dok se ne priviknu pčele na istu.

BOLESNO LEGLO

Veliku pažnju kod pregleda treba obratiti na vlažnost košnice. Ako je velika, a ramovi bočni buđavi, iste treba izvaditi i zamijeniti. Perga ne smije biti buđava, jer pčela može dobiti majsku bolest. Ako imamo rezervne košnice, možemo ih i zamijeniti. Ako je velika vlaga u postojećim, treba ih osušiti i očistiti. Prije nego što počne veći unos nektara, treba uraditi suzbijanje varoe radi čišćenja pčela. Pčelinje zajednice koje imaju dovoljno hrane, i to kvalitetne, u košnici su ujednačenije i brže se razvijaju i svakako daju više meda. Otpornije su na bolesti i vitalnije su.

Blagovremenim proširivanjem prostora kod povećane temperature omogućuje se unošenje i prerađivanje nektara, a da ne utičemo na blokadu matice kod zalijeganja. Sada se i potpuno proširuje leto da ne dođe do zagušenja prilikom izlaska i ulaska pčela. U martu matica povećava polaganje jaja tako da položi čak do 500 dnevno. Pravovremeno izimljavanje pčelinjih društva podrazumijeva pravovremeni i detaljni pregled svih košnica na pčelinjaku, spajanje slabih sa jačim društvima, ali treba voditi računa na zdravstveno stanje slabih. U slučaju da se posumnja na nozemu, na krečno leglo, ne treba ih spajati. Ako se primijeti da je neko društvo oboljelo od nozeme i da je isto kao takvo opasno za prenošenje zaraze, isto treba uništiti. Svi se zavaravaju sa bolesnim leglom da ga mogu izliječiti. To nikako ne treba pokušavati. Jednostavnije je i bolje za pčelara uništavanje takvog društva. Opet apelujemo na pčelare da ne koriste antibiotike za liječenje pčela, jer oni ne liječe već samo usporavaju razvoj bolesti, a mi činimo nešto što je protiv svih kodeksa pčelarstva, unosimo svjesno antibiotik u med.

Krajem marta, tačnije poslije 20. treba početi sa stimulativnim prihranjivanjem, po 200 do 300 gr šećernog sirupa. Ali, mora biti ispunjen jedan uslov, da su u noći temperature + 12 °C. Pčele izležene iz položenih jaja u drugoj polovini marta i početkom aprila učestvuju u glavnoj bagremovoj paši. Sva zapažanja potrebno je evidentirati u knjizi radi praćenja pčelinjih zajednica.

DETALJNI PREGLED

Svim pčelarima treba da bude jasno da u martu počinje aktivna pčelarska sezona i radovi na pčelinjaku u ovom mjesecu su izuzetno važni za razvoj pčelinje zajednice. Pčelinje društvo u ovom periodu prolazi kroz jedan od kritičnih perioda razvoja, jer u pčelinjem gnijezdu već ima dosta legla i iz dana u dan biće ga sve više, a temperaturu mu trebaju održavati na konstantnom nivou bez obzira na vremenske prilike u martu. Takođe, vrši se zamjena pčela novim, a u jednom periodu zimskih pčela je sve manje, što stvara kritičnu situaciju koju će prebroditi samo jake pčelinje zajednice. Isto tako, već od kraja marta matica počinje da polaže jaja za pčele koje će učestvovati u bagremovoj paši, pa je vrlo važno da ih je što više.

Sasvim je sigurno da je mart mjesec veoma važan za razvoj pčelinjih društava, a ako se nešto propusti u ovom mjesecu, ne može se nadoknaditi u pogledu ostvarivanja visokih prinosa meda. Tokom marta broj izliježenih mladih pčela je veći od broja uginulih zimskih pčela, pa će društvo krajem marta biti jače, nego na njegovom početku za oko 10%. Jaka društva su tokom zime trošila malo hrane po jednoj pčeli, pa su sada sposobna da bez ikakve pomoći pčelara dočekaju april, ali samo ako imaju dovoljne količine hrane. Po lijepom i sunčanom vremenu, kada ja temperatura oko 18 °C treba izvršiti prvi detaljan prolječni pregled pčelinjih društava. Ovo je jedan od najvažnijih pregleda u godini. Sve nepravilnosti, ukoliko ih ima, treba tokom pregleda otkloniti, gnijezdo preurediti, ramove sa starim saćem izvaditi, gnijezdo suziti prema jačini pčelinje zajednice, košnicu ponovo utopiti i pažljivo zatvoriti. Dešava se, da se prilikom pregleda pčelinjih društava ustanovi da poneko društvo nema maticu ili da je u nekom društvu matica postala trutuša ili da u nekom društvu ima mali broj pčela radilica itd. Sva ona društva gde je uočena neka nepravilnost, treba sanirati, jer u protivnom mogu brzo uginuti. Društvima bez dovoljno hrane, prihranjivanjem obezbijediti normalne količine rezervne hrane sve dok se ne otklone svi nedostaci.

PRIHRANJIVANJE

U martu mjesecu počinjemo sa stimulativnim prihranjivanjem. Njime se podstiče to da matica polaže veći broj jaja, a društvo u cjelini da intenzivnije hrani maticu i leglo, pa se takvo društvo brže razvija. Stimulativno prihranjivanje se određuje prema klimatskim uslovima, odnosno sa razvojem pčelinje paše. Prihranjivanje se može vršiti dodavanjem svake večeri 200-300 g šećernog sirupa (razmjera 1:1). Ako u košnici ima dosta meda, umjesto stimulativnog prihranjivanja, mogu se svakih 3-5 dana, sa ramova napunjenih medom, skinuti voštani poklopci na površini jednakoj polovini čovječije šake. Taj med pčele preuzimaju i stavljaju ga bliže pčelinjem leglu. Okretanjem cijelih nastavaka za 180 stepeni, takođe se može zamijeniti stimulativno prihranjivanje. Ono se vrši sve dok unos nektara iz prirode ne bude zadovoljavajući, tako da stimuliše maticu da polaže veći broj jaja. Pčelari treba da prate unos nektara i da ne dozvole da se cio prostor u gnijezdu ispuni i matica blokira tako da nema prostora da polaže jaja. Zato se vrši povremeno proširivanje gnijezda. Prvo se doda jedan ram sa praznim saćem sa jedne strane legla, a poslije dva do tri dana i sa druge strane legla. Ovim mjerama pčelar pomaže pčelama da lakše održavaju potrebnu mikroklimu, da matica ima bolje uslove za polaganje jaja i da pčele bolje njeguju leglo. Najbolji garant uspješnog prolječnog razvoja je jako uzimljeno društvo, pa su još u XIX vijeku pojedini stručnjaci za ovu oblast preporučivali da se tokom godine formira što više rojeva, kako bi društva koja uzimljavamo imali čime da pojačamo.

izvor: pčelarska literatura i sajtovi

IZVJEŠTAJI BEZ PRIMJEDBI, EDUKACIJA NA VISOKOM NIVOU

Ništa novo kada je riječ o redovnim skupštinskim zasjedanjima mojkovačkog Udruženja pčelara „Potarje”. Kako dolikuje ovom uzornom kolektivu, sve je proteklo u najboljem redu na zadovoljstvo prisutnih, koji su u renomiranom restoranu „Most” učestvovali u radu sjednice. Naime, izvještaj o realizovanim aktivnostima za minuli period i izvještaj sa detaljnim finansijskim podacima koje je predočio predsjednik Ranko Medojević jednoglasno su usvojeni, uz opštu konstataciju da su plan i program na razvoju i afirmaciji pčelarstva u ovoj sredini valorizovani na najbolji način i da će se taj trend nastaviti i ubuduće. Ovom prilikom Medojević je

zahvalio lokalnoj upravi na svesrdnoj finansijskoj i logističkoj podršci, koja je, kako je istakao, neophodna za prethodno rečeno kao i druge projekte i ideje usmjerene na prosperitet ovog divnog zanimanja. Takođe, on se osvrnuo i na odličnu saradnju sa rukovodstvom SPOCG tokom prošle godine, uvjeren da će se i dalje unapređivati na obostrano zadovoljstvo i u interesu svih članova udruženja. Što se tiče prinosa, konstatovano je da količina izvrcanog veoma kvalitetnog meda u minuloj sezoni zadovoljava godišnji prosjek, te da se nadaju mnogo izdašnjoj koja je na vidiku. No i pored određenih teškoća koje prate maltene većinu domaćinstava

u proizvodnji meda i svakodnevnom obilasku pčelinjaka, ohrabruje činjenica da pomoć Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede ne izostaje, naprotiv, da ovaj državni resor u okviru mogućnosti servisira potrebe pčelara, naročito kada se radi o nabavci opreme i ljekova.

PREDAVANJE

Shodno dobroj i lijepoj praksi agilnih čelnika udruženja, da se nakon Skupštine, u prijatnoj atmosferi razmijene iskustva, mr Radoslav Bele Zečević je održao kvalitetno, nadasve stručno i korisno predavanje na temu „Hronologija priprema pčelinjih za-

jednica za jesenje i zimske prilike”, ujedno odgovarajući na pitanja mlađih i starijih kolega, koji su njegovo edukativno izlaganje nagradili aplauzom. Predavanju su prisustvovali i predstavnici komšijskih udruženja „Cer” i „Mojkovac”.

Naš cilj je da permanentno radimo na obezbjeđivanju optimalnih uslova za savremeno pčelarenje u izvanrednom prirodnom ambijentu našeg podneblja. Maksimalno ćemo se truditi da uz podršku opštinskih i državnih subjekata odgovorimo zahtjevima pčelara i još više sredstava utrošimo na konkretne aktivnosti posebno one koje se odnose na organsko pčelarenje. Takođe, naš zadatak je da ovu djelatnost popularišemo među mladima koji će koliko sutra nastaviti tradiciju

svojih prethodnika da na obalama Tare podno Bjelasice i Sinjajevine pčelarstvo dobije novi zamah i novu energiju mladih snaga, rekao je Medojević uvjeren da malo koja sredina u našoj zemlji raspolaže takvim klimatskim potencijalima za razvoj pčelarstva kao mojkovačka.

Govoreći o perspektivi i budućnosti pčelarstva u rodnom mjestu, Medojević nije zaboravio da pomene i pozdravi jednog od najstarijih crnogorskih pčelara – Tomaša Rabrenovića, koji je i ovoga puta svojim prisustvom uvećao skupštinski rad i druženje sa dragim prijateljima.

B.K.

BEZ IJEDA DOLAZAK U KUĆU MEDA

Jedno od najbrojnijih i najaktivnijih pčelarskih udruženja u cijelog državi, sazrijeđe od oko 220 aktivnih pčelara i brojnim pčelarskim podmladkom, potvrdno je dokazalo svoju uspješnost, po onoj narodnoj – *Od oca je ostalo sinu*. Ako redom upitate bilo kojeg vrijednog pčelara nikšićke plejade, odgovor će biti identičan da se mnogo teže radilo i proizvodilo prije otvaranja Kuće meda, u kojoj ima sve na jednom mjestu i sve je tu, gotovo na dohvat ruke, u odnosu na vrijeme kad su pribor i pčelarsku opremu nabavljali daleko teže u tuđini u drugoj državi – Trebinju ili na pčelarskim sajmovima, najčešće u Beogradu i Podgorici, a ponekad po nepristupačnim cijenama, uz carinske kontrole i nervoze zbog gubljenja dragocjenog vremena. Sve je olakšano izgradnjom Kuće meda, koja posjeduje raznovrstan asortiman i uz dosta pristupačne cijene pčelari se mogu snabdjeti, a pogotovo uz kreditne olakšice Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede, koje stimulativno i razvojno djeluje na ove naslovljene privredne grane, prije svega na pčelarstvo. Izgradnjom velelepnog objekta Kuće meda kod Danilovgrada, u čijim se prodajnim prostorijama nalazi sve za pčelarstvo – *od igle do lokomotive* – po nižim i regresiranim cijenama, svanulo je, kako nikšićkim tako i ostalim pčelarima iz Crne Gore. Ove nabavne blagodeti koriste redom pčelari velike Pčelarske organizacije „Nikšić”, među kojima, u pčelarskom radu i organizovanju pronalazaka pasišta, zdravstvenoj zaštiti pčelinjih društava i edukovanju početnika i pčelara sa manjim iskustvom, prednjači Milorad Žugić. On danonoćno razmišlja o unapređenju svog, kao i uljanika grupe pčelara, bliskih saradnika. Zajedno su jači i uspješniji u pčelarskom svetom poslu. On je istraživač medonosnih pa-

sišta Pive, Mljetička i Lukavice, koja svojim bujnim cvjetnim ćilimima zauzima pravo mjesto u medorodnosti i privlači brojne pčelare, među kojima je i Milorad sa svojim stadom do pedeset košnica. Sve sve ali „Kuća meda bez ijeda”. Ako bi Kuća meda počela dijeliti plakete ili značke najčešćim posjetiocima i najvećim kupcima, onda bi Milorada zapala zlatna značka, jer je on redovni korisnik konkursa za subvenciju Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede za nabavku pčelarskih alata i sredstava za transport pčelinjih društava savremenih prikolica. Cjenovna tabela je u Miloradovoj glavi, koju svakom pčelaru rado saopšti. On će

početniku ili manje iskusnom pčelaru, veleumno izdeklamovati i cijene svih alata i pribora koji se mogu nabaviti u Kući meda – sve je dobro u Kući meda, nema nigdje bolje. Nedavno je nabavio vrcaljku, što se vidi na snimku, a očekuje i dolazak regresirane prikolice, dok je ostale pribore davno nabavio u Kući meda. U očekivanju je boljeg vremena za medobranje jer, kako kaže, bilo je krenulo dobro pa su kiše sve zaustavile, te je manje jake košnice neki dan dohranjivao. Dodaje: „Vremena su vremena. Nekih godina smo vrcali 24. maja a ove godine...? Daj Bože!”

Blagota Koprivica

SATNE OSNOVE KAO NOVO PLODIŠTE

Većina pčelara će se složiti da zdravo saće u plodištu predstavlja pluća pčelinje zajednice, a ona u svakom trenutku moraju disati punim kapacitetom, bez dodatnog opterećenja, kako u zimskom razdoblju, tako i za vrijeme aktivne sezone naših ljubimica. Iako pišem iz centralnog dijela Crne Gore i svjestan sam da se klima određenih lokacija naše domovine razlikuje, ipak mislim da nije riječ o toliko drastičnim oscilacijama i da svi pčelarimo na sličan način. Budući da sam gotovo svakodnevno u kontaktu s velikim brojem prijatelja pčelara, sa kojima razmjenjujem mišljenja i pčelarska iskustva, zaključio sam da se klima gdje ja pčelarim uglavnom podudara sa klimom ostalih kontinentalnih djelova Crne Gore, sa napomenom da pašne prilike osciliraju maksimalno do nedjelju dana. Pišući razne tekstove po forumima, neki su se prijatelji pčelari zainteresovali za način rada koji sam

usvojio u praksi, te su ga željeli primijeniti na svom pčelinjaku. Budući da je teško svakome pojedinačno opisivati tehnologiju rada sa satnim osnovama, odlučio sam napisati tekst i podijeliti ga sa svima vama, kao prilog dobroj saradnji i prijateljstvu. Pčelarim sa LR košnicama i pokušaću vam predstaviti svoj način izmjene kompletnog saća u plodištu do završetka bagremove paše, i to tako da se buduće plodište sastoji od deset satnih osnova. Da bi pčelari bili uspješni u ovom postupku, moraju imati satne osnove od čistog voska (bez primjesa parafina, loja i sličnih materija), snažno uzimljene zajednice, velike zimske zalihe hrane i solidnu proljećnu pašu. Ako su ispunjena ova četiri osnovna uslova, onda imate realne mogućnosti da izmijenite kompletno saće u plodištu, bez gubitka snage pčelinjih zajednica i bez smanjenih prinosa do kraja bagremove paše, a katkad i ranije. Kvalitetno uzimljene

zajednice na početku oktobra zimuju sa, minimalno, 18 kg hrane (najbolje meda). Tokom zime troše rijetko kad više od 6 kg, da bi na kraju februara imale u zalihi otprilike 12 kg hrane. Ako su zdrave, pomenute zajednice ne trebaju pčelarevu pomoć, nego se samostalno razvijaju u veoma jake pčele spremne da iskoriste sve nadolazeće paše, naravno, u skladu sa mogućnostima koje nude vremenski uslovi. Nakon dodavanja oksalne kiseline ne uznemiravam zajednice sve do početka februara, kad obavljam kratak i brz pregled kako bih utvrdio zdravlje pčela i količinu hrane dostupne u klupku. Uglavnom tako kvalitetno uzimljene pčele ne mogu probiti mednu kapu, ali radi sigurnosti napravim pregled i dodajem po potrebi prve pogače da se ne bi dogodilo da nam zajednica uquine od gladi na središnjim okvirima i zbog nemogućnosti da se pčelama prinese hrana sa bočnih okvira meda zbog hladnoće. Sljedeći brzi pregled radim krajem februara, kad svim zajednicama dodajem prve pogače ili kristalizirani med (kilogram po zajednici). Postavljam utopljavajući materijal (foliju) i ne preduzimam više ništa sve do sedmicu dana prije cvjetanja divlje trešnje. Budući da mi se plodište u tom razdoblju još uvijek nalazi u gornjem nastavku, postavljam matičnu rešetku sa pomoćnim letom između dva nastavaka i vraćam košnicu u prvobitan položaj (dolje prazno saće, dok se gore i dalje nalazi plodište). Od početka marta pa do početka cvjetanja trešnje, pčele pojedju jednu pogaču. Nije potrebno zajednice dodatno prihranjivati jer je preostala zimmica sasvim dovoljna da se razviju snažne jedinke. Ako pomenutom društvu pridodamo i eventualne proljećne unose, shvatićemo da naše pčele žive u obilju nektara, meda i cvijetnog praha. Početak cvjetanja divlje trešnje jasan je pokazatelj da je proljeće već uzelo maha; dnevne su temperature nerijetko i iznad 20 °C, pčele užurbano rade i unose polen raznih boja, što je dokaz da se priroda probudila i da daje svoj maksimum.

OPREZ!

Svaki pčelar bi trebalo da, ako ima LR košnice, pripremi po jedan nastavak novih ramova sa čistim satnim osnovama i da toliko ramova zamijeni. Odnos koliko će staviti u plodište a koliko zamijeniti u medište zavisi od paše i potreba. Ukoliko pčelarite sa dva LR tijela, a zimujete na jednom LR tijelu, onda je logično da dodate kompletno tijelo na tijelo u kome je zimovala LR zajednica. Ako imate običaj da zimuje društvo u jednom tijelu, na, recimo, osam ramova, onda ćete u to tijelo krajem marta (obično tada) dodati dvije satne osnove na izgradnju i zaliježanje matice, a ostalih osam satnih osnova kao drugo tijelo, nakon sedam dana od prve operacije. Koristi od dodavanja novog saća su višestruke, a najbolja i najljepša se ogleda u mladom i fino poklopljenom leglu (kao što je na slikama kod mene). Nažalost, još uvijek dobijamo satne osnove sa dodatkom loja, parafina, kukuruznog skroba i poluga od crkvenih svijeća. Tako je tokom prošle godine registrovano više slučajeva kada su pčele takve satne osnove uklanjale iz košnica.

VREMENSKI USLOVI

Mnogi pčelari tada rotiraju nastavke, prevješavaju leglo i obavljaju slične mukotrpane poslove kako bi natjerali svoje pčele na brz razvoj, s ciljem ostvarivanja visokih prinosa na bagremu. Ja se ne mučim toliko, nego otvorim košnicu i na postojeće plodište postavim nastavak sa deset satnih osnova, na taj dodani nastavak postavim novu pogaču, preko pogače postavim foliju i poklopim košnicu. „Stavim prst u uho” i ne uznemiravam pčele idućih dvadesetak dana. Uopšte me ne zabrinjava hoće li biti hladnoće, kiše, snijega i ostalih vremenskih nepogoda. Koliko god u ovom razdoblju padala kiša i bilo hladno, za toliko će se i razvoj biljaka zaustaviti, bagrem će kasnije cvjetati i opet će sve doći na svoje. Pčele iz plodišta stvarale su temperaturu koja se zadržavala pod folijom gornjeg nastavka i tako je grijala pogaču. Pogača mami pčele, koje rade takozvani lanac i spajaju se s plodištem. Kako konzumiraju pogaču, tako mlade pčele grade satnu osnovu i preslažu med iz starog plodišta u novo. Dakle, nijesam otvarao košnice od početka cvjetanja trešnje, pa sve do kraja cvjetanja jabuke. Pri kraju cvjetanja jabuke otvaram zajednice i u većini slučajeva pronalazim staro plodište u potpunosti zaleženo, ali i izgrađenih od pet do osam satnih osnova, u koje je prešla matica i zasnovala svoje novo leglo u novom nastavku. Zavisno od godine, nekad pčele u potpunosti izgrade svih deset satnih osnova, a nekad pet, što zavisi o pašnim prilikama i uopšte o medonosnosti proljeća. Važno je napomenuti da mi se nikad nije dogodilo da mi pčele ne izgrade minimalno pet satnih osnova, bez obzira na proljećnu hladnoću, mrazove i slično. Nakon otvaranja košnica, na kraju cvjetanja jabuke, obavljamo sljedeće radove. Novo i staro plodište privremeno sklanjamo u stranu da bismo došli do donjeg nastavka. Sklanjamo i njega i na njegovo mjesto stavljamo novo plodište, djelomično izgrađeno, a preko njega stavljamo nazad matičnu rešetku. Na nju vraćamo staro plodište, a na njega postavljamo prazan nastavak koji se dosad nalazio na podnjači. Ovim smo

VAŽNE NAPOMENE

Prilikom dugogodišnjeg rada i usavršavanja ove metode, došao sam do dva važna zaključka, koja moram pomenuti kako bih pčelarima olakšao potpuno shvatanje ove metode. Prilikom izuzetno bogatog i unosnog proljeća dogodi se da neke zajednice izgrade svih deset satnih osnova do kraja cvjetanja jabuke. Takva zajednica sa puna dva nastavka legla ne smije ući u bagrem jer postoji mogućnost prirodnog rojenja. Dakle, ako se dogodi da zajednica ima više od 10-11 okvira sa leglom, potrebno ju je razrojiti, a to znači da joj obavezno moramo oduzeti dio legla iz novog plodišta i zamijeniti ga satnim osnovama da bismo uposlili mlade pčele i spriječili rojenje. Oduzete pčele i leglo treba podijeliti slabijima ili formirati nukleuse. Drugi nedostatak ove metode događa se rijetko, ali nije nemoguć. Zajednicama dodamo satne osnove, ali ih one ne žele graditi ili ih izgrade samo djelimično i napune medom umjesto leglom. To je znak da takva matica nije produktivna i da ne može dalje u proizvodnju. Spomenuta zajednica je ekstremno sklona rojenju i za nju navedena pravila ne važe. Moje iskustvo govori da se takve matice obavezno uklanjaju sa pčelinjaka jer su loš genski materijal za naš pčelinjak i sve su dodatne metode za ovakve matice uzaludne jer ona želi samo jedno, a to je roj na grani.

zapravo zamijenili prvi i treći nastavak, dok je staro plodište ostalo na mjestu gdje je i prije bilo. Spuštanjem novog plodišta na podnjaču u većini slučajeva spuštamo i maticu jer se ona u proljeće uglavnom nalazi na djevičanskom saću. Kako biste bili sigurni gdje vam se nalazi matica, dođite na svoj pčelinjak nakon tri dana i provjerite ima li u starom plodištu svježih jajašaca.

Ako ih nema, možete biti sigurni da je matica dolje. Ali ako u starom plodištu pronađete svježja jajašca, tad ćete morati potražiti i maticu kako biste je spustili u novo plodište donjeg nastavka. Ovako pripremljenu zajednicu ostavljamo sljedećih sedam dana. Nakon toga se još jednom vraćamo na pčelinjak, da bismo završili posao. Kako bismo bili sigurni da nam pčele u starom plodištu (budućem medištu) nijesu povukle matičnjake, otvaramo zajednicu i zavirujemo ispod starog plodišta. Dogodi li se da u plodištu više matičnjaci, pokidajte ih i zamijenite mjesto starog plodišta s gornjim praznim nastavkom. Nije potrebno otvarati donji nastavak novog plodišta (pod uslovom da se u njemu nalaze matičnjaci). Zamjenom gornjih dvaju nastavaka podijelili smo leglo unutar košnice i tako uništili svaki mogući san zajednice o pokušaju rojenja.

Leglo nam se nalazi u donjem novom plodištu, koje je pregrađeno rešetkom, a između smo stavili prazan nastavak s izgrađenim saćem, dok kao treći gornji nastavak imamo staro leglo, u kojem više nema jajašaca i larvi koje omogućavaju pčelama izvlačenje prisilnih matičnjaka, te time u potpunosti gasimo rojevni nagon. Ovako pripremljenu zajednicu ostavljamo složenu za bagrem. Košnicu nije potrebno otvarati sve do kraja paše i vrcanja bagremovog meda. Naše novo plodište ima zadatak da do početka bagrema uposli mlade pčele, koje će izgraditi nekoliko preostalih satnih osnova, čime smo ih uposlili

i spriječili pojavu novog nagona za rojenjem. Pčele koje su ranije izlazile na pomoćno leto matične rešetke zadržace tu naviku i ubuduće i time će spriječiti moguću gužvu u plodištu, a to pak pomaže u sprečavanju rojenja. Dakle, leglo smo presjekli, oslobodili smo prostor i razvukli pčele u tri nastavka tako da možemo reći kako smo jednim udarcem riješili više problema.

ZAKLJUČAK

Ako ste pčelar koji se odlučio za LR košnice, onda sebi ne dopustite rad sa okvirima jer se od vas očekuje da radite sa nastavcima. Ova vam metoda omogućuje rad sa tijelima i nakon bagrema, ali to je već neka druga priča. Svaka je košnica razrojena ili pojačana tako da pred bagrem sva pčelinja društva imaju jednaku snagu, približno jednak broj izletnica, podjednaku količinu legla i jednak broj satnih osnova u plodištu. Vrcani prosjek ovako ujednačenog pčelinjaka gotovo je identičan i nema razlike među pojedincima, što nam omogućuje jednostavan plan rada i

razrojavanje nakon glavne paše. Ne služim se hemijskim preparatima za suzbijanje varoe, pa sam jedan od onih koji se mogu pohvaliti da im je saće uvijek čisto, ali nikako ne starije od godinu dana u plodištu i još dvije godine u medištu. Takođe, nemam na pčelinjaku okvir stariji od tri godine. Svake godine treći nastavak ne skladištim, nego ga pretapam i u proljeće treći nastavak

vraćam u obliku satnih osnova. Okvir koji je jednu godinu proveo u plodištu i dvije godine u medištu doslovno je djevičanski. Kad takav okvir pretapate, dobićete u konačnom više satnih osnova nego što ste pretopili okvira izgrađenog saća (100 saća = 110 satnih osnova). Voštani poklopci nakon vrcanja čisti su mi višak. Jedan sam od pčelara koji se može pohvaliti da ovom metodom imam višak voska koji mogu prodati ili upotrijebiti u druge svrhe. Osim toga, svake godine imam novo plodište u košnici, a to jednostavno znači da sam rekao zbogom nozemozi i krečnom leglu. Pluća mojih košnica potpuno su čista i spremna izdržati najveće napore. „Što sam znao, to sam rekao”, a na vama je da procijenite je li vam ovaj način rada prihvatljiv ili nije. Ako se odlučite da radite ovako, uzmite neko-

liko snažnih košnica i pokušajte. Nikako ne pokušavajte sa većim brojem zajednica jer su možda moje procjene o sličnim klimama pogrešne, pa bi se moglo dogoditi da se uništi sezona. Ovako radim skoro deset godina i još nikad nijesam imao problema zbog toga. Kako vrijeme odmiče i ja se usavršavam i prelazim na Fararove košnice i vjerujem da ću odraditi i na njima sličnu metodu i primijeniti je na još jednostavniji način. Jesam li u pravu, vrijeme će pokazati, a vama želim uspješnu ovogodišnju sezonu i da bude bolja od prethodne.

Zdravko Radulović

ПЉЕВЉАЦИ ДРАГАН ГОЛУБОВИЋ, ЕНВЕР КАЉИЋ И ВЛАДИМИР ЦУВЕРОВИЋ ДОБИЛИ СЕРТИФИКАТЕ О НАЦИОНАЛНОЈ СТРУЧНОЈ КВАЛИФИКАЦИЈИ ПЧЕЛАРА

ОВЈЕРИЛИ ЗНАЊА, ВЈЕШТИНЕ И БОГАТО ИСКУСТВО

Три пчелара из Пљеваља су, након успјешно положеног испита, добили сертификате о националној стручној квалификацији пчелара. Сертификат Савеза пчеларских организација Црне Горе красиће радни амбијент узорних домаћина Драгана Голубовића, Енвера Каљића и Владимира Цуверовића. Они су међу 12 колега из цијеле Црне Горе који су, за сада, први стекли овај сертификат, крајем 2024. године, овјерили завидно знање, вјештине и велико искуство потребно за звање пчелар. Стручни испит за стицање сертификата националне стручне квалификације пчелара могли су да полагају сви пчелари из Црне Горе који се пријаве, који имају најмање пет година рада

на пчелињаку и најмање 30 кошница са пчелињим друштвима. Теоријски дио испита је био из четири области: основе пчеларства, технологија пчеларења, биологија и здравствена заштита пчела и маркетинг у пчеларству.

Имали смо мјесец дана да се приремимо за испит. Ово је први пут да се добије сертификат који ће имати посебан значај у случају уласка Црне Горе у Европску унију, јер прописи ЕУ не дозвољавају да се било ко бави пчеларством, већ људи стручно оспособљени на овај начин и који имају одређену квалификацију, истиче Голубовић.

Он објашњава да, осим рада на пчелињаку и самосталног стручног усавршавања, пљеваљски пчелари су претходних година, углавном преко ПУ „Матица” и уз помоћ Савеза пчеларских организација Црне Горе, редовно током зиме имали низ стручних предавања познатих стручњака, професора доктора са пољопривредних и биотехничких факултета у региону из области пчеларства, као и искусних лиценцираних пчелара предавача.

Голубовић се присјећа као нарочито корисног и једног вишедневног курса за пчеларе из 2003. године о предупредивању болести пчела, који су организовали СПОЦГ и Удружење ветеринара Црне Горе, а предавачи су били са Ветеринарског факултета из Београда.

Имали смо три дана предавања, потом практични рад на пчелињацима, а затим полагање како бисмо добили дипломе, казао је Голубовић.

ПРИРУЧНИК

Цуверовић додаје да је извјесна срећа за њега и Голубовића била та што су у 2024. години организовали обуку за младе пчеларе из Пљеваља и што су ради обуке израдили својеврсни приручник који је обухватио цјелокупну област пчеларства, тако да су већ били прилично спремни за теоријски дио испита у Кући меда, у Даниловграду.

Испитну комисију одредио је СПОЦГ, а поред професорице са Биотехничког факултета, дипломираног ветеринара, испитивач за област техника пчеларства био је Пљевљак мр Радослав Беле Зечевић, први магистар пчеларства у Црној Гори.

Хвала Богу сви смо

положили. Не бих волио да дођемо у ситуацију да се то полагање сведе само на једну обичну форму. Ми смо на испит отишли са знањем које имамо и то смо показали. Значај овог сертификата је исти као значај дипломе са факултета, јер је Министарство просвјете, науке и иновација Црне Горе дало лиценцу СПОЦГ да организује овај испит и додјељује сертификате. Овај сертификат је доказ да посједујемо знања, вјештине и искуство потребно за звање пчелара, објашњава Џуверовић, који истиче да је сертификат услов за наредна међународна усавршавања, а отвара могућност да сертификовани пчелари и сами држе предавања и обуке.

Од пљеваљских пчелара два су из НВО ПУ „Све за пчеле, пчела за све”, а то су Џуверовић и Голубовић, а из ПУ „Матица” је Енвер Каљић.

Владимир Џуверовић, има пар деценија искуства у пчеларству које је породична традиција у породици Џуверовић из Црљеница. Истиче да се вратио из Београда ради дједовине и због пчела. Владимир је иначе дипломирани економиста и директор Управе локалних јавних прихода Општине Пљевља.

Пчеларством се бавио мој дјед, потом је пчелињак током његовог одсуства преузео мој отац, а сада на њему радим ја. За мог оца пчеларство је био значајан извор додатних прихода, који је одржао нашу породицу, и то је био пресудни моменат да кренемо озбиљније са пчеларством. Отац је био просвјетни радник, али се на имању бавио само пчеларством. Ја сам му помагао од малих ногу, а касније, од 2008. године, преузео сам да

сам водим пчелињак, каже Џуверовић.

Он тренутно има око 80 пчелињих друштава, а уз то је и предсједник и један оснивача ПУ „Све за пчеле, пчеле за све”, основаног 2018. године, и које тренутно броји око 70 чланова.

Удружење смо основали када су почеле да се дају субвенције пчеларима што кроз државни, што кроз општински агробудет. Финансирамо се од симболичних чланарина пчелара, а једина замјерка члановима удружења је што немају осјећај да се одазивају на сајмове пчеларства. Спровели смо доста пројеката за младе пљеваљске пчеларе са теоријским и практичним обукама, у 2024. години од 30 младих пчелара, који су похађали предавања и радили тест, пет најбољих је добило по три пчелиња друштва и пчеларски прибор, каже Џуверовић.

Он каже да ово удружење од 2020. године има и продавницу пчеларског прибора и опреме, отворену кроз грант за samozapoшљавање ЗЗЗЦГ, који је овај пројекат оцијенио као најбољи међу 20 таквих те године.

ОПРЕМА

На позиву ЕУ преко Европске комисије у Црној Гори и Министарства финансија Црне Горе, ово удружење је набавило опрему за производњу сатних основа, која је недостајала општини Пљевља.

Прије нас овакву линију за прављење сатних основа имала је Кућа меда СПОЦГ, која има велику потражњу за сатним основама из цијеле земље. Ми смо добили рјешење од Управе за ветерину и безбједност хране и увели смо ХАССАП стандард у производњу. Сад крећемо у израду паковања са декларацијом. Настојимо да се сатне основе праве искључиво од воска који пчелар донесе без икаквих додатака, каже Џуверовић.

Он каже да Удружење има и линију за прављење шећерних погачица за пчеле, а намјера је да се, ако се појави повољан јавни позив, набави и линија за прављење рамова за пчеле који се за сада увозе у Црну

ЛИЈЕПА ПРИЧА

Енвер Каљић из ПУ „Матица“ бави се пчеларством око 23 године. Тренутно пчелари са око 60 кошница у насељу Шевари, у Пљевљима, а раније је његов пчелињак био десетак година у пљеваљском селу Љутићи

Нико из моје породице се није раније бавио пчеларством. Путовао сам крајем деведесетих година прошлог вијека службено до Жабљака и тамо сам са интересовањем слушао разговоре и искуства извјесних тамошњих пчелара, па бих их питао о нечему из њихове области. Једног јутра као дар једног од тих пчелара, испред мојих врата је осванула кошница, која је стајала пола године у мом подруму, јер сам тада био потпуно неук у пчеларству. Учланио сам се у ПУ „Матица“ и почео сам редовно да посјећујем предавања. Тада су у Пљевља долазили чувени стручњаци, професор др Кулинчевић и други. Набавио сам и стручну литературу и годину дана сам само читао ту литературу, а кроз дружење упознао сам, на своју срећу, Драгана Голубовића, који ме је упутио у пчеларство. Драган ме прати у пчеларству као ментор од првог дана и ево и дан-данас је са мном на пчелињаку током цијеле године кад затреба, каже Каљић.

Он истиче како воли да се дружи са пчеларима, да иде на семинаре и предавања, да посјећује сајмове што ПУ „Матица“ редовно организује.

Био сам у пар наврата преко СПОЦГ на студијским путовањима у Србији, па и иностранству – у Румунији, Мађарској. Увијек се нешта паметно научи на тим путовањима, сајмовима и предавањима, наглашава Каљић, који је по занимању дипломирани правник у пензији.

На његовом пчелињаку су приноси задовољавајући, с обзиром на локацију.

Од кад сам у пензији, мало више се дружим са пчелицама. Једноставно их волим, па ми је огромно душевно задовољаство кад одем до пчелињака. Стање са приносима је солидно, скромно, фино. Кад се пчелари са вољом, па колико год буде и како год буде, то је божије давање, тако да се покрију трошкови и остане довољно меда за породицу и пријатеље, додао је Каљић на крају ове лијепе и поучне приче.

Гору из региона.

Џуверовић каже да, кад је у питању његов пчелињак, претходне четири године биле су осјетно боље по приносима, а претходне двије су и дупло боље од просјeka. Просјек на пчелињаку је током четири године био од 10 до 15 килограма по кошници, а 2024. просјек је био и преко 20 килограма меда, јер је сезону „извукла“ смрча која је обилато замедила.

Драган Голубовић је просвјетни радник у пензији, а четири деценије је радио као учитељ. Има око 40 година искуства у пчеларству, а почео је да пчелари захваљујући рођаку Николи Голубовићу, који је редовно селио пчеле у Србију.

Никола ми је дао прве кошнице и натјерао ме је да будем пчелар. Мислио сам да ће то да буде само хоби, а тај хоби је прерастао у посебну наклоност према пчелама и сада имам око 50 кошница, каже Голубовић.

Његов пчелињак је тренутно на два мјеста – у насељу Илино брдо у Пљевљима и у селу Црљенице. Током двадесетак година, Драган је пчеле селио из Пљеваља на Жабљак ради издашнијег медобрања, али сада је престао са сељењем.

Доста пажње сам посвећивао и стручном усавршавању. Кажу да се пчелар учи док је жив. Осим обимне литературе коју имам и коју сам куповао на сајмовима, похађао сам и курсеве, семинаре, а дио тог усавршавања је и полагање за ову стручну квалификацију. Иначе и у пензији не могу без дјецe, па сам држао предавања о пчеларству пљеваљским основцима, истиче Голубовић.

Приноси на његовом пчелињаку су изнад просјeka у претходне три године. Драган каже да је 2023. година за њега била изузетна са приносима од 15 и више килограма по кошници, а да је 2024. просјек био око 10 килограма меда по кошници.

М. Т.

Na XVI Međunarodnom sajmu pčelarstva, koji je organizovao Savez pčelarskih organizacija Srbije, učesće su 8. februara uzeli i nikšićki pčelari, njih oko tridesetak, računajući i nekolicinu pčelara iz Plužina. Ova manifestacija po tradiciji ne može proći bez uzornih domaćina iz grada pod Trebjesom, kojima je to jedna od prioritarnih aktivnosti u godišnjem planu i programu rada.

Već smo se odomacili na ovom sajmu, da ne govorimo o onom ljetnjem, koji ima duži staž postojanja. Lično sam bio inicijator ovih posjeta i one su se pokazale korisnim i nijednu ne preskačemo. Uvijek naši pčelari kupe dio opreme, pribora, alata i ljekova, a posebno odslušaju zanimljiva predavanja od vrhunskih predavača, izjavio je Vojin Đukanović, dugogodišnji predsjednik društva, sada predsjednik Skupštine nikšićkih pčelara.

Upravo, svrha ovog teksta su izvodi iz nimalo kratkog rezimea, koji je zabilježio dr Dušan Martinović, profesionalni pčelar nikšićkog udruženja, koji je skoro četiri puna sata proveo slušajući i bilježeći tri predavanja iz oblasti laboratorijskih ispitivanja meda i dva predavanja iz tehnologije pčelarenja. U toku prva tri predavanja akcenat je bio na ispitivanjima radi otklanjanja problema zbog izrazitog broja švercovanih medova na tržištu. Metode dobijanja takvih falsifikata meda su toliko usavršene da ih je veoma teško otkriti, čak i u najsavremenijim laboratorijama. Prvo predavanje je imao Uvek Kareser iz laboratorije INTECO, koja broji 1700 zaposlenih i nedeljno obradi oko 1500 uzoraka meda. EU zahtijeva da se medovi detaljno ispituju, da se etiketiraju i pruže brojne informacije u pogledu kvaliteta. Tako se označi sadržaj raznih supstanci šećera, slatkih sirupa, enzima, aditiva, drugih dodataka biljnog porijekla, pa na tržište mogu ići samo kvalitetni proizvodi. Takva ispitivanja doprinose povjerenju potrošača.

U drugom predavanju se predstavio Karel Krutskov iz Estonije. Njihova laboratorija određuje DNK meda po najsavremenijim metodama ispitivanja, tako da mogu otkriti najmanje sastojke supstanci u medu, čak i kad su u tragovima. Mogu da utvrde iz kojih biljaka je sakupljen med, viruse i bakterije u medu, vrste šećera i dr. Predočio je i neke zanimljive primjere ispitivanja uzoraka iz raznih zemalja: iz Njemačke ispitivali su 30 uzoraka, a 25 nije prošlo DNK test; iz Finske ispitivali su 56 uzoraka, test nije prošlo 35; iz Velike Britanije testirali su 25 uzoraka, samo

KORISNA PREDAVANJA ZA PRAKTIČNE RADNJE

jedan je prošao test; iz Austrije radili su na 32 uzorka, a 75% nije zadovoljilo. Za ove analize koristili su vještačku inteligenciju i statističke podatke.

Treće izlaganje je imao Ivan Smailović iz preduzeća ANA LAB u Pančevu. Njihova laboratorija je otvorena 2021. godine i opremljena je vrlo savremenom aparaturom. Njihova tehnologija ispitivanja je prepoznata na svjetskom nivou. Učestvovali su u dva međunarodna projekta, vrijednosti 1,2 miliona eura, zajedno sa 12 partnera i Institutom iz Ankone. Za

sa Univerziteta u Lidsu, a zapravo su to njegovi naučni radovi iz te oblasti. Prezentirao je način modeliranja dešavanja u košnici sa energijom kompjuterskog simuliranja vazduha, održavanja toplote, mikroklimi, pomoću uređaja koje posjeduje njihov institut. U košnici se dešavaju mnogi procesi, kao što su unos nektara, uklanjanje vode, isparavanje, procesi od nastajanja jaja preko larve do izležene pčele. Konstatovano je da zimska vlaga ne ubija pčele, kako se smatralo ranije. Postoji apsolutna i relativna vlažnost.

izotopska ispitivanja su koristili iskustva Kine, Rusije, SAD, Mađarske i Austrije. Tokom tri godine uradili su analizu 2500 uzoraka meda. Mogu da utvrde koje se vrste sirupa koriste, da li su sirupi od žitarica, krompira, šećerne trske ili repe, kao i druge sastojke meda. Ispitivali su uzorke meda iz raznih regiona, tako da su iz Afrike od 25 uzoraka samo dva bila autentična, a sa teritorije Srbije 88% medova nije bilo autentično. Analize su izuzetno skupe i kreću se od 600 do 1500 eura. Predsjednik Pčelarskog saveza Srbije je najavio da će oni uskoro izdati uputstvo kako vršiti prihranu pčela, kako se to ne bi odrazilo na kvalitet meda i njegovu autentičnost.

NAUČNI RADOVI

Oba predavanja iz oblasti tehnologije pčelarenja je održao dr Derep Mitchel

Apsolutna vlažnost se mjeri količinom vlage gr/m^3 , a na osnovu nje se mjeri atmosferski pritisak vazduha. Relativna vlažnost je ona koja je stvarno u prirodi. Kapacitet vazduha koji reguliše vlažnost u košnici zavisi od temperature. Vlažnost vazduha u gnijezdu košnice varira i za pčele je optimalna pri temperaturi od 34 °C. Jajima pogoduje nešto veća vlažnost, za larvama još veća. Da bi dobili dobar i zreo med, trebalo bi da je u košnici temperatura oko 35 °C. Tu temperaturu pčele obezbjeđuju svojim grudima i lepezanjem krila. Potrebna je velika energija da se stvori dovoljna toplota da se odstrani višak vode iz meda, vode koja se unosi sa nektarom. Zanimljivo je bilo upoređivanje u vezi sa staništem pčela u košnici ili na stablu drveta. Konstatovano je da pčelama više odgovara stanište u stablu drveta zbog bolje

PO Nikšić

ČLANOVI UP „PODGORICA“ I NJIHOVE KOLEGE IZ DRUGIH CRNOGORSKIH GRADOVA POSJETILI XVI DRŽAVNI PČELARSKI SAJAM U BEOGRADU

„RADOVANJE“ SVIMA DRAGO

Udruženje pčelara „Podgorica“ i ovog februara organizovalo je tradicionalnu posjetu Državnom pčelarskom sajmu na Tašmajdanu. Osim pčelara iz ovog udruženja, koji su kao i prethodnih godina bili veoma zainteresovani za putovanje, shodno lijepoj praksi i odličnim međuljudskim odnosima, društvo su im pravili i kolege iz Cetinja, Danilovgrada i Berana, tako da je na put u glavni grad Srbije krenulo preko 30 pčelara.

Kao po nepisanom pravilu, nije izostalo izuzetno dobro domaćinstvo i gostoprimstvo ljudi iz pobratimskog Društva pčelara „Kragujevac“, na čelu sa Ratkom Živanovićem, koji su goste iz Crne dočekali u istoimenom mjestu, na dvanaestom zajedničkom druženju. Osim predstavnika pčelara iz Kragujevca, bili su prisutni i pčelari iz Smedereva, Topole, Aranđelovca, Batočine, Barajeva, Rače i Ko-

sova i Metohije. Sve prisutne pozdravio je veliki pčelar i prijatelj svih drugara Ratko Živanović, koji je ovim povodom uručio plakete zaslužnim pčelarima, ali i našem udruženju, uz zahvalnost zato što sve ove godine doprinosimo organizaciji i samom održavanju prijateljskih odnosa između naših udruženja. Na kraju ovom veličanstvenom skupu obratio se i Milan Bracanović, predsjednik Udruženja pčelara „Podgorica“ i zahvalio je domaćinima na još jednom nezaboravnom dočeku i druženju. Bracanović je naglasio da iz godine u godinu veliko interesovanje pčelara za putovanje na Beogradski sajam pčelarstva ne jenjava, te da tome umnogome doprinosi i druženje u Kragujevcu. On je izrazio nadu i uputio poruku mlađim generacijama, koje će naslijediti tradiciju druženja, da se ne broje godine, nego decenije novih zajedničkih

okupljanja na obostrano zadovoljstvo. U znak sjećanja na ovaj susret Bracanović je u ime svog udruženja uručio gospodinu Živanoviću prigodne poklone kao mali znak pažnje i simbol bratske ljubavi i sloge. Takođe je zahvalio i domaćinima i napomenuo da se restoran u kojem se tradicionalno sastaju ne zove slučajno „Radovanje“, s obzirom da se u njemu preko deceniju sastaju i raduju, te da je to praktično crnogorska kuća u Kragujevcu. Druženje je trajalo do kasno u noć, a sutradan je, nakon doručka, organizovan odlazak u Beograd.

Kao što samo ime ovog renomiranog ugostiteljskog objekta kaže, mi se uvijek radujemo susretu sa dragim prijateljima, koji su spremni i raspoloženi za dobar štimung i pjesmu. U takvoj atmosferi čovjek poželi da vrijeme stane, ali zbog drugih obaveza i već utvrđenog plana i programa, prinuđeni smo da nastavimo dalje, sa iskrenom željom da se ponovo vidimo ili u Kragujevcu, ili u Podgorici, rekao je Bracanović.

Sajam je okupio veliki broj pčelara iz Srbije i zemalja okruženja, zatim proizvođača pčelarske opreme i pribora, hrane za pčele, preparata za zaštitu pčelinjih društava i svega onoga sto je neophodno svakom pčelarskom gazdinstvu. To je takođe bila prilika za razmjenu iskustava među kolegama pčelarima, ali i za razgovor o novim trendovima u tehnologiji pčelarenja i inovacijama u pčelarstvu.

Nakon Beograda, pčelari iz Crne Gore nastavili su put prema Topoli, gdje ih je dočekao predsjednik Pčelarskog udruženja „Oplenac“ Radomir Ćirković Ćira sa svojim saradnicima. U prelijepom ambijentu restorana „Stara kamenica“, naši pčelari uživali su u druženju sa domaćinima koji su im nakon ručka i odmora poželjeli srećan put.

Na kraju ovog zapisa treba naglasiti da su impresije svih putnika bile takve da je sve od odlaska do povratka proteklo u najboljem redu i da sa nestrpljenjem čekaju februar naredne godine. Sve u svemu, XVI Državni pčelarski sajam u Beogradu bila je još jedna odlična prilika za obnavljanje stečenog znanja i edukativnu nadogradnju, kao i nabavku opreme i drugih potrebitina za rad u pčelinjaku.

NAJMLAĐI I NAJSTARIJI

Iz Udruženja pčelara „Podgorica“ sa ponosom i zadovoljstvom ističu da su u njihovim redovima zastupljeni predstavnici svih generacija. Na ovom putovanju, kao najmlađi član Udruženja, bio je Đorđije Peruničić iz poznate porodice uglednih pčelara, koji ima samo 15 godina, a koji je i te kako upućen u sve tokove pčelarstva. Takođe, jedno mjesto obavezno je bilo rezervisano za iskusnog i prekaljenog pčelara iz Lješanske nahije Milan Stojanovića, koji troši desetu deceniju života, ali koji svojom nevjerojatnom vitalnošću i moralom daje najljepši i najbolji primjer mlađima kako i koliko se voli ovo divno zanimanje. Jedan od najstarijih crnogorskih pčelara ni u jednom trenutku nije pokazivao znake umora, naprotiv, njegov vedri duh i „mladalačka“ energija veoma pozitivno su uticali na njegove saputnike da im bude što zanimljivije tokom ove izvanredne i korisne pčelarske avanture.

B.K.

У Београду је 8. фебруара одржан традиционални 16. по реду Државни пчеларски сајам међународног карактера, у организацији Савеза пчеларских организација Србије (СПОС). Сајам су организовано, као и претходних година, посјетили и чланови Пчеларског удружења „Матица” из Пљеваља, уз подршку општинског Секретаријата за привреду.

Око 25 Пљеваљака пчелара могло је да види широку палету пчелињих производа, опреме и репроматеријала за пчеларство, као и разноврсну литературу о пчеларству. Пчелари су могли обновити и опрему и пазарити све – од кошница и врцаљки за мед до паковања и брендирања пчелињих производа, па чак и природни труд за димљење пчела. Ту су биле и најквалитетније врсте меда, као што су: багремов, ливадски, липов, шумски, сунцокретов и други, затим производи – прополис, матични млијеч, пчелињи восак, полен, перга, мед са додацима, попут орашастих плодова, зачина, биљних екстраката, медне мјешавине за имунитет, медањаци и природна козметика на бази пчелињих производа, односно балзама, креме, сапуни...

Бранко Јестровић, члан Управног одбора ПД „Матица”, каже да је одлазак био одлично организован, предавања су била изузетно посјећена, понуда на сајму је била уобичајено богата, али нешто мања него претходне године.

Цијене меда и пчелињих производа су се изненађујуће готово изједначиле са цијенама у Црној Гори, вјероватно због лоше пчеларске године у Србији и региону. Цијене опреме су биле веће него прошле године, али углавном мање него на тржишту Црне Горе. На примјер, комбинециони за пчеларење, које су непосредно продавали произвођачи, имали су прилично повољне цијене, ипак, пчелари из Пљеваља су, чини ми се, углавном куповали рамове, љекове, матичне решетке, жицу... Највећу пажњу су, бар мени, привукле неке техничке новости које олакшавају рад са пчелама. Допао ми се електрични стресач пчела, као и

У ЗНАКУ БОРБЕ ПРОТИВ ФАЛСИФИКАТОРА МЕДА

електрични отклапач саћа, али цијене таквих иновација су биле прилично велике. Надам се да ће се појавити и у Црној Гори и да ћемо моћи нешто од тога да набавимо уз подршку Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде и општине, рекао је Јестровић.

Из СПОС су истакли да је и посјета ове године нешто слабија него прошле, за око 20%, што због велике кризе у пчеларству, што због страха од протеста и блокада улица, те је јако мало пчелара дошло из иностранства, мада је ипак било гостију из бројних држава и, чак, са других континената.

Јестровић истиче да су пљеваљски пчелари добијали на дар бесплатне примјерке прошлогодишњег пчеларског часописа СПОС-а.

СИМПОЗИЈУМ

Сајам је протекао у знаку борбе против фалсификатора меда. У сарадњи са Европским пчеларским савезом, СПОС је организовао симпозијум посвећен анализама меда на аутентичност „Наука против фалси-

фикатора“.

Учесници симпозијума су били представници водећих европских лабораторија за откривање фалсификата меда, Интертек из Немачке, Целвиа из Естоније и Аналаб из Србије. Они су говорили о најсавременијим научним начинима за откривање крвотвореног меда и о њиховим резултатима испитивања меда који се ставља у промет. Истакнуто је да као никада раније кривотворени мед и пчелињи производи угрожавају пчеларе и пчеларство, јер поштени пчелари и привредници не могу да привређују због незаконите конкуренције.

На симпозијуму је истакнуто да се око 85% узорака меда из продавница у Србији након лабораторијског испитивања показало као неисправан мед. Не ради се само о кривотвореном меду, већ, претпостављам, и меду у којем су нађени антибиотици, меду са превеликим процентом влаге, меду који је неправилно отапан, практично куван тако да су многе његове одлике уништене. Ипак, људи и даље купују јефтинији мед. За то су донекле криви и купци који нијесу упознати са при-

родним одликама меда, на примјер, избјегавају ушећерени мед, а то је грешка, јер то је исправан мед који задржава све своје природне одлике, док је мед, који се неће никад ушећерити и који може да стоји годинама на рафовима, вјероватно кривотворен, каже Јестровић.

Сајам је отворио предсједник Европског пчеларског савеза (ЕБА) Боштјан Ноч.

На отварању су подијељени пехари и прохромске посуде за мед за три најбоља меда на сензорском оцјењивању, у којем су се такмичили медови од четрдесетак пчелара из Србије, Македоније, Црне Горе и Босне и Херцеговине. Другог дана сајма награђене су три најбоље иновације у пчеларству.

Посебна предавања одржали су др Дерек Мичел са Факултета машинства Универзитета у Лидсу, Велика Британија. Др Мичел годинама истражује пренос топлоте у кошницама, као и у природним пчелињим стаништима. Он има и докторат са тезом „Термофлуидни инжењеринг гнијезда медоносних пчела (Апис Мелифера)“. Мичел је представио нова сазнања о вентилацији кошнице и природног станишта пчела са анализом утицаја водене паре добијене испаравањем нектара на контролу варое деструктор. У другом предавању Мичел је говорио како дизајн, топлотна проводљивост кошнице и енергетски аспекти уклањања вишка воде из нектара, могу да утичу на побољшање приноса меда у корелацији са удаљеношћу медоносне паше од кошнице.

Предавање је одржала и проф. др Асли Оздемир Озкирим из Турске, са катедре за биологију Хацетепе универзитета Ана Сауфаси у Анкари. Др Асли је директорка Лабораторије за пчелиње болести, међународни координатор Нозема експеримента, експерт за микробиологију, чланица Научног одбора за пчелиње здравље Европског пчеларског савеза и научна саветница Пчеларског савеза Турске. Она је говорила о ефекту хитозана против варое као лијека за зарастање рана и пробиотика.

М. Т.

КАШИЧИЦА МЕДА PRIJE TRENINGA

Мед су користиле атлете у древној Грчкој као погонско гориво, које им је давало снагу за дуге и напорне тренинге. Наиме, фруктоза и глукоза у меди су главни извори угљених хидрата, али за разлику од шећера, мед има нижи глихемијски индекс, тако да се након конзумирања меда, ниво шећера у крви спорје подиже, јер једна кашица меда садржи тек 64 калорије. Управо зато, спортистима и рекреативцима се препоручује коришћење хране са ниским глихемијским индексом, прије спортских активности, како би организам што дуже имао постепени dotok шећера, па се препоручује узимање кашичице меда непосредно прије тренинга. Многи спортисти користе мед и током тренинга јер угљени хидрати снабдијевaju мишиће енергијом, одлажу умор и спречавају бол у повријеђеном tkivu. Мед је такође користан у одлагању умора, одржавању кондиције, али и ефикасније ублажава упале мишића од комерцијалних preparata. Разлог су навели научници као повећани ниво антиупалних протеина, flavonoida и антиоксиданаса који се налазе у меди. Мед садржи преко

200 активних veza и nije га могуће лабораторијски синтетисати, а осим меда, као природни дар пчела из кошнице, могу се исто тако користити и матична млијеч, cvijetni prah и propolis. Иначе, мед је једна од најбољих природних namirnica, која се користи за стичање кондиционих способности, садржи право богатство nutrijenata, као што су угљени хидрати, протеини, витамини, минерали и ензими. Осим тога, мед и други пчелињи производи имају снажно antibakterijsko djelovanje, које уклања слободне радикале из организма, а у исто вријеме побољшава варење уз neizostavni detoksikacijski učinak. Посебно је значајна употреба меда за спортисте јер otpuшта serotonin, hormon који побољшава raspoloženje, који се у организму pretvara у melatonin, hormon који је у комбинацији с млијеком заслужан за квалитетан сан. Коришћење меда прије odlaska на spavanje djeluje позитивно на sagorijevanje вишка masti, како би ćelijama у tijelu dao dodatnu energiju за повећано naprezanje sportista током sljedećег дана.

Р.А.

BOLESTI SPECIFIČNE SAMO ZA MATICU (TREĆI DIO)

Prof. dr Mirjana Bojanić Rašović
Biotehnički fakultet Univerziteta Crne Gore
e-mail: bojanic.m@t-com.me

Matice mogu da obole od svih bolesti od kojih boluju pčele radilice i trutovi. Samim tim i mjere za liječenje ovih bolesti su iste. Osim zajedničkih bolesti, kod matice se javljaju i specifična oboljenja koja su vezana za organe za reprodukciju i koja dovode do usporenog ili potpunog prestanka nošenja jaja.

MELANOZA

Melanoza je oboljenje jajnika i mladih i starijih matice koja dovodi do steriliteta. Usljed ovog oboljenja jajnici mijenjaju boju od normalne bijeložućkaste do žutosmeđe i smeđecrne boje. Melanoza se ispoljava u tri oblika i to kao: crna bolest jaja (crna jaja), melanoza H i melanoza B. Melanoza koju karakteriše *pojava crnih jaja* najčešće je posljedica hladnoće. Hladnoća dovodi do poremećaja metabolizma proteina albumina, usljed čega dolazi do njegove razgradnje u jajnicima i stvaranja melanina. Melanin i degenerisano tkivo se nakupljaju u jajnicima u vidu zrnaste mase žute do smeđe i crne boje, zbog čega jajnici mijenjaju boju. Oboljela matice gubi sposobnost nošenja jaja, tako da je treba što je moguće prije zamijeniti. Iz ove zrnaste mase su izolovani kvasci, koji takođe igraju ulogu u pojavi ovog oboljenja. Kod pojave ove bolesti pčele pokušavaju da obave tihu zamjenu matice. Kod *melanoze H* je utvrđeno da je uzročnik kvasac *Melanosella mors-apis*. U oboljelom tkivu jajnika ovaj kvasac se može naći u tri oblika: kvasca koji se razmnožava pupljenjem, u vidu filamenata koji podsjećaju na hife plijesni (pseudohife) ili u obliku štapića i drugih oblika.

Slika 1. Melanoza jajnika matice: jajnici mijenjaju boju od normalne bijeložućkaste do žutosmeđe i smeđecrne boje (Porporato i sar. 2015).

Ovaj mikroorganizam stvara oštećenja u jajnicima u vidu čvorića, koji su tvrdi, zrnaste strukture i okruženi korom smeđecrne ili crne boje. Osim u jajnicima, ove promjene se mogu naći u vagini, zidu rektuma, kao i otrovnoj žlijezdi matice. Infekcija nastaje unošenjem pomenutog kvasca tokom ishrane polenom. *Melanoza B* je dosta česta bolest genitalnih organa najčešće mladih matice. Uzročnik je bakterija *Enterobacter cloacae* (Jordan, 1890) (Raniji naziv *Aerobacter cloacae* (Jordan, 1890)). Kod pojave ove bolesti u jajnicima matice se stvaraju lezije - oštećenja crne boje - koje nisu čvoričaste građe, za razliku od melanoze H. Matice koje u početku nose zdrava jaja postaju sterilne. Pojava melanoze se povezuje s povećanom vlažnošću i naglim zahlađenjem, ishranom pčela neadekvatnim medom, neadekvatnom higijenom. Nakon prodiranja u hemolimfu, gljiva se širi po cijelom tijelu, izaziva sepsu, što rezultira pojavom nekroze u različitim tkivima i organima, uključujući i jajnike. Bolest se obično javlja u drugoj polovini ljeta, kada zbog pojave naglih nepovoljnih vremenskih uslova matice smanjuje polaganje jaja. Kada su zahvaćena i crijeva, izmet postaje gust i dolazi do začepjenja anusa. Smatra se da i radilice mogu da obole i uginu od ove bolesti za vrijeme leta na paši. Gnijezda bolesnih društava nemaju jaja i mlade larve. Laboratorijska dijagnostika melanoze se sastoji od mikroskopskog mikološkog ispitivanja tkiva jajnika i jaja, uz izolaciju gljive na specijalnom agaru, najčešće krompirovom agaru sa glukozom. Trećeg dana inkubacije javljaju se crne kolonije koje postepeno urastaju u podlogu. Za dalja istraživanja, uginula tijela matice se čuvaju u 50% glicerolu. Smatra se da melanoza može da se javi i nakon vještačke oplodnje matice, ako se ne poštuju pravila asepsa. Preventivne mjere kod ove bolesti obuhvataju adekvatnu higijenu i dezinfekciju košnica i opreme.

Leženje neoplođenih jaja

Ovaj poremećaj se obično javlja kod starijih matice kod kojih se u starosti istroši zaliha spermatozoida. U mladosti se neoplođena jaja javljaju često zbog uginjavanja spermatozoida u spermateki. Do toga najčešće dolazi zbog poremećaja funkcije spermateke. Pošto se ovo stanje ne može poboljšati, vrši se zamjena stare matice novom.

Začepljenje jajovoda spermatozoidima

Začepljenje jajovoda sjemenim ćelijama dovodi do sprečavanja polaganja jaja. Usljed ovog začepjenja zadnji dio abdomena matice je nabrekao i savijen prema dolje. Jajovodi su prošireni i ispunjeni gustom, djelimično očvrslom masom.

Opstrukcija genitalnih organa ekskrementima

Stvrdnuti izmet u vidu čepa bijele ili mrke boje koji viri iz abdomena može dovesti do sprečavanja nošenja jaja.

Promjene koje se javljaju zbog starenja matice

Ovi degenerativni procesi se javljaju u poodmakloj starosti matice. Usljed starenja dolazi do degeneracije organa kao što su otrovna žlijezda, Malpigijeve cijevi i dr. Ovi organi mijenjaju boju, otrovna žlijezda postaje smeđa do crna, a Malpigijeve cijevi od bezbojne dobijaju žućkastu, žutozelenkastu, zelenu ili tamnozelenu boju, zbog nakupljanja pigmenta u epitelnim ćelijama. Usljed degenerativnih promjena stare matice nose sve manje jaja, dolazi i do naglog prekida nošenja jaja, larve koje se izlegu su u većem broju trutovske nego radiličke. Ukoliko pčelar ne zamijeni maticu, to će obaviti pčele.

Stvaranje enterolita

Enteroliti su kamenčići koji se stvaraju u crijevima od nakupljenog izmeta i koji dovode do značajnog povećanja zadnjeg kraja crijeva matice. Oni se uglavnom sastoje od soli mokraćne kiseline. Veće kamenje vrši pritisak i na genitalne kanale koji se nalaze ispod rektuma i sprečavaju polaganje jaja. Matice postaju sterilne.

Katalepsija

Katalepsija je bolest koja se javlja ukoliko se matica uznemirava, a ispoljava se paralizom - oduzetošću i gubitkom pokretljivosti. Katalepsija je stanje obamrlosti, šoka, nesvjestice, paralize. Do ovog stanja dolazi prilikom postupaka sa maticom kao što su dodavanje, obilježavanje, transport i sl., a naročito poslije grubog hvatanja. Nakon ovih postupaka dešava se da se matica odjednom umiri i ukoči. Katalepsija se može javiti i usljed dejstva statičkog elektriciteta, zbog čega ne treba raditi sa opremom od materijala koji lako stvara statički elektricitet. Ovo stanje može da potraje od nekoliko minuta do jednog sata, nakon čega se matica ponovo normalno ponaša, ali može i da ugine.

Ostale bolesti koje se mogu javiti kod matice su tumori ovariola, jajnika, spermateke i dr.

Razvojne anomalije matice

Zakržljala matica (matica kepec)

Zbog nedovoljne ishrane u larvenom stadijumu matice jedva dostižu veličinu radilice, pri čemu ne postoje anomalije. Takve matice su sterilne.

Deformisana krila

Deformacije krila se javljaju još u stadijumu lutke i smatra se da su mutacije uzrok tome. Deformacije se manifestuju pojavom prednjih i zadnjih patrljaka – rudimenata. Ovakve matice ne mogu da lete i ne mogu da se oplode na prirodan način.

Hipoplazija jajnika

Ova anomalija se manifestuje smanjenom veličinom jajnika, a dovodi do trajnog steriliteta.

Nerazvijeni jajovodi

Anomalija koja se manifestuje nerazvijenošću jajovoda. Javlja se češće od hipoplazije jajnika. Dva parna jajovoda mogu biti rudimentirana - zakržljala, tako da između jajnika i vagine ne postoji povezanost. U nekim slučajevima može biti nerazvijen jedan jajovod.

Nošenje nedozrelih jaja

Kod ove bolesti, normalno oplođena matica polaže jaja u kojima se razvoj larve zaustavlja odmah na početku. Smatra se da do ovog poremećaja dolazi zbog anomalija polnih organa – hipoplazije jajnika, postojanja dvije spermateke i dr, do kojih dolazi zbog genetskih grešaka.

MJERE KOJE SE SPROVODE

U CILJU SPRJEČAVANJA I SUZBIJANJA ZARAZNIH BOLESTI MATICE

Poznavanje i prevencija bolesti, njihovo pravovremeno otkrivanje i liječenje predstavljaju jedan od najbitnijih faktora za očuvanje zdravlja cijelog pčelinjeg društva. Od veoma velike važnosti je da se na vrijeme uoče bolesti ili anomalije matice i da pčelinjak uvijek ima na raspolaganju rezervnu i sparenu maticu. Bolesti koje se javljaju kod matice mogu biti zajedničke bolesti sa odraslim pčelama ili su to bolesti specifične za maticu, prvenstveno mane i anomalije reproduktivnog trakta. U svim situacijama kada je matica oboljela ili ima neku manu, najbolja mjera zaštite pčelinjeg društva je hitna zamjena matice. Treba imati u vidu da, kada su u pitanju bolesti od koje boluje cijelo pčelinje društvo, zamjena matice neće dati rezultate, ukoliko se ne tretira cijelo društvo. Prilikom izbijanja zaraze u pčelinjaku, neophodno je postupiti u skladu sa zakonskim propisima. Nepoštovanje zakona i karantina prilikom izvoza ili uvoza matice ili pčelinjih zajednica može dovesti do katastrofalnih posljedica. Matica je u stalnom kontaktu sa pčelama radilicama, a u periodu razmnožavanja i sa trutovima. Treba voditi računa da se prilikom transporta matici obezbijedi hrana i da ne dođe do povreda. Za transport se koriste kavezi izrađeni od plastike sa dva odjeljka, pri čemu se veći koristi za smještaj oplođene matice i mladih pčela pratilja, a manji za skladištenje hrane. Prilikom vađenja matice iz kaveza potrebno je voditi računa da ne dođe do oštećenja krila, nogu i antena. Matice takođe treba da budu zaštićene od sunčeve svjetlosti. Genetskom selekcijom matice moguće je umnogome smanjiti stepen obolijevanja pčelinjeg društva od zaraznih bolesti. Kod pčelinjih društava koja nemaju dobro higijensko ponašanje dolazi do pojave kliničkih simptoma bolesti. ■

ZADOVOLJNI PRINOSIMA I SARADNJOM SA MINISTARSTVOM

Da su pčelari sa sjevera Crne Gore spremni dočekali novu sezonu, sa željom da bude bolja od prethodne, potvrđeno je i na godišnjoj sjednici Skupštine UP „Mojkovac“ koja je početkom februara održana u multimedijalnoj sali zgrade lokalne uprave. Iako malo po broju članova, ali jedno od najstarijih u našoj zemlji, ovo udruženje ima višedecenijsku tradiciju koja datira još od daleke 1935. godine.

Sjednicom je predsjedavao Slavenko Blažević, predsjednik skupštine pčelara, dok su predsjednik i sekretar Udruženja podnijeli Izvještaj o radu i Finansijski izvještaj, kao i Plan rada za 2025. godinu. Sjednici su uz redovne članove Udruženja, prisustvovali i predstavnici Opštinske službe za poljoprivredu i predstavnici drugih udruženja. Prezentujući Izvještaj rada za 2024. godinu, predsjednik ovog uglednog udruženja smještenog ispod obronaka Sinjajevine i Bjelasice, Duško Jokić, konstatovao je da je godina bila mnogo medonosnija u odnosu na prethodne koje su se u pčelarskim krugovima tretirale kao loše. Takođe, istakao je da su pčelari koji sele pčelarska društva postigli bolje prinose, ali i izrazio zabrinutost zbog

drastičnih klimatskih promjena koje itekako imaju loš uticaj na pčelarstvo i njegov dalji razvoj.

-Naše udruženje brojalo je 44 člana sa oko hiljadu košnica, pa smo posebno posvetili pažnju afirmaciji i uključivanju što više ljudi, naročito onih mlađih u rad udruženja, rekao je Jokić i naglasio da je pčelarstvo uglavnom porodični posao, ali i da je mnogima od hobija postao i pravo zanimanje. Okružen planinskim vrhovima, u dolini Tare, sa povoljnom nadmorskom visinom, Mojkovac je pravi raj za pčelare, rekao je on, i izrazio nadu da će se ove godine broj članova znatno uvećati.

Ovim povodom Jokić je naveo spisak aktivnosti izvršenih u prethodnoj godini i podsjetio da su članovi njihovog udruženja konkurisali za programe namijenjene pčelarima kod Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja Crne Gore i kroz Agrobudžet za 2024. godine iskoristili sve povoljnosti koje su se nudile kroz date projekte, a ticale su se nabavke matica, košnica, pribora i pčelarske opreme, nabavke pčelinjih kontejnera, prikolica i sl. Naglasio je i da su u prethodnom periodu imali dobru saradnju sa SPOCG,

kao i sa preduzećem „Kuća meda“ u Danilovgradu, kroz nabavku pčelarske opreme, matica, ljekova i pogačica po regresiranim cijenama i kupovine na odloženo plaćanje. Kazao je i da je ove godine izostala podrška za organizaciju manifestacije „Dani meda i zdrave hrane“.

Udruženje pčelara imalo je dobru saradnju sa lokalnom upravom, kao i sa Sekretarijatom za poljoprivredu, vodoprivredu i ruralni razvoj kako kroz sponzorisanje i organizaciju manifestacije „Dani meda i zdrave hrane“, tako i kroz opredijeljena sredstva za preradu voska za sve pčelare iz naše opštine. Na tom planu iz opštinskog agrobudžeta za 2024 godinu bilo je opredijeljeno 5.000 eura kroz subvenciju za nabavku pčelarske opreme i preradu voska. Udruženje pčelara „Mojkovac“ posjeduje sopstvenu mašinu za preradu voska i izradu satnih osnova pa je svim pčelarima sa teritorije ove opštine preradilo vosak u satne osnove besplatno. Svi pčelari su bili zadovoljni prerađenim voskom i kvalitetom satnih osnova. Jokić je rekao i da je udruženje konkurisalo za projekte koje je organizovao Zavod za zapošljavanje, kao i da su nastavili

i proširili saradnju sa svim pčelarskim udruženjima u Crnoj Gori, zatim posjećivali sajmove u Podgorici, Pljevljima, Bijelom Polju, Kolašinu, Petnjici, prisustvovali skupštinama i slavama nekoliko udruženja. Posebno je istakao da su nastavili saradnju sa pčelarskim udruženjima iz okruženja i bili gosti prijateljskog udruženja „Prijepolje” na njihovom sajmu. Udruženje pčelara „Mojkovac” u saradnji sa Turističkom organizacijom Mojkovac i opštinskim Sekretarijatom za poljoprivredu uspješno je organizovalo „Dane meda i zdrave hrane”, sada već prepoznatljivu manifestaciju na sjeveru Crne Gore.

DESTINACIJA ZA PRIMJER

Mojkovac je postao nezaobilazna stanica za mnoge pčelare iz Crne Gore, kao i okoline. Ove godine organizovali su po trinaesti put „Dane meda i zdrave hrane” na Gradskom trgu uz bogat kulturno-umjetnički program. Predsjednik je iskoristio priliku da se i ovog puta zahvali svim učesnicima, gostima i izlagačima za doprinos i razvoj ove manifestacije kao i direktoru TO Radonji Vukoviću sa njegovim timom, te sekretarki Sekretarijata za poljoprivredu Tanji Simić. Jokić je rekao da su ovoj manifestaciji prisustvovali i izlagali svoje proizvode 30 pčelara iz cijele Crne Gore, kao i da je manifestacija imala i regionalni karakter, dolaskom izlagača iz Srbije. On je istakao je da su manifestaciju sponzorivali opština Mojkovac, Ministarstvo turizma, Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja i Alter Modus. Pohvalio se i uspješnom promocijom Udruženja preko elektronskih i štampanih medija, kao i preko društvenih mreža kako bi svi članovi i svi pčelari bili blagovremeno informisani o svim aktivnostima Udruženja. -Najbolju promociju uradio je sekretar Udruženja Milija Madžgalj kao učesnik svjetskog sajma hrane koji je održan od 26-30. septembra u italijanskom Torinu i na pravi način promovisao naše udruženje, grad Mojkovac i državu Crnu Goru, kazao je Jokić, i ujedno izrazio je veliku zahvalnost uredniku časopisa „Pčelarstvo”, Branislavu Kadiću, njegovoj redakciji i kolegama sa kojima

imaju odličnu saradnju.

PLAN RADA

Okvirni Plan rada Udruženja pčelara „Mojkovac” za 2025. godinu predstavio je sekretar udruženja Milija Madžgalj. Na početku je poželio da ova pčelarska godina bude mnogo bolja od prethodne u kojoj su prinosi meda bili solidni, ali ne na najboljem nivou, što je svakako želja svih koji se bave ovom granom poljoprivrede. Madžgalj je iznio plan aktivnosti u ovoj godini a posebno se osvrnuo na animiranje mladih ljudi za svijet pčelarstva. -Pčelarstvo je u Mojkovcu porodično zanimanje, ima dugu i bogatu tradiciju, vjerujem da će tako i ostati u narednom periodu. Najveći broj pčelara bavi se pčelarstvom kao dopunskom djelatnošću i kao dodatni izvor prihoda, a uzimajući u obzir to da postoje dobri uslovi,

kao i bogatstvo medonosnog bilja u narednom periodu treba intenzivirati aktivnosti kako bi svaki naš član povećao broj košnica a samim tim bi se povećao broj profesionalnih pčelara, rekao je Madžgalj. Napomenuo je i da će Udruženje pčelara „Mojkovac” i dalje koristiti mašinu za pregradu voska i izradu satnih osnova od koje imaju koristi ne samo njihovi članovi već svi pčelari kroz dobijanje pravog sterilisanog voska, dobijanje organskih satnih osnova bez ikakvih primjesa i da će i ove godine preraditi sve količine voska koje donesu pčelari sa sjevera, te da je prerada voska za njihove članove besplatna. Takođe izrazio je nadu da će se nastaviti saradnju sa Savezom pčelarskih organizacija Crne Gore, preduzećem „Kuća meda” u

Danilovgradu, kao i da će nastaviti i proširiti saradnju sa svim pčelarskim udruženjima u Crnoj Gori i okolini, o kojima je predsjednik Udruženja već govorio. Madžgalj je obećao da će nastaviti saradnju sa Veterinarskom upravom i registrovati sve pčelare a nada se i da će sa veterinarskom laboratorijom raditi na suzbijanju svih negativnih pojava i bolesti pčela.

-U saradnji sa lokalnom samoupravom održaćemo pčelarsku manifestaciju „XIV DANI MEDA I ZDRAVE HRANE” sa akcentom na povećanje broja izlagača, kako iz naše opštine tako i iz čitave Crne Gore, a sa posebnim osvrtom i na pčelare iz naših susjednih zemalja. Radićemo i na obaveznim održavanjima stručnih predavanja iz oblasti pčelarstva. U ovoj godini planiramo da uključimo i neku od ambasada iz naših susjednih zemalja u ovu priču, kako bismo napravili još

veću i širu ponudu i obogatili je sa većim sadržajima, a samim tim povećali i turističku ponudu našeg grada i predstavili je nekim novim posjetiocima. , izjavio je sekretar ovog udruženja. On je naglasio i da će nastaviti sa distribucijom časopisa „Pčelarstvo”, sa željom da se njihovi članovi što više uključe i dobiju prostor u istom.

Što se tiče članarine za 2025. ona će ostati na prošlogodišnjem nivou i iznosiće 20 eura, s tim što se 12 eura uplaćuje SPOCG a ostatak njihovom udruženju. Izvještaj o radu i Finansijski izvještaj za 2024. godinu kao i Plan rada za 2025. godinu usvojeni su jednoglasno. Na kraju skupštine upriličen je koktel za sve članove i goste u restoranu „Most”.

B.K.

IN MEMORIAM

MARINKO OTOVIĆ

Udruženje pčelara Podgorice ostalo je bez svog dugogodišnjeg člana, dobrog domaćina i velikog poznavaoča pčelarskog zanata. Svoje bogato iskustvo u radu sa pčelama rado je prenosio mlađim naraštajima kako u porodici, tako i svima koji su željeli da nauče nešto više od prekaljenog i iskusnog pčelara. Za života nije štedio truda i vremena da ljudima oko sebe pruži nesebičnu podršku u svakom pogledu. Ostaće nam u sjećanju kao čovjek otvorenog srca spreman da priskoči u pomoć u svakom momentu. Neka mu je vječna slava i hvala.

*UDRUŽENJE PČELARA
PODGORICE*

BRANKO MUGOŠA

Napustio nas je istaknuti, dugogodišnji član našeg udruženja Branko Mugoša.

Njegovom smrću porodica je izgubila čvrst oslonac, a Udruženje dobrog druga i prijatelja. Bio je posvećen pčelarstvu i rado je posjećivao pčelarske manifestacije.

Veoma otvoren i neposredan čovjek, uvijek je bio spreman da razmjenjuje korisna iskustava i svoje bogato znanje ponudi drugim kolegama. Neka mu je vječna slava i hvala.

*UDRUŽENJE PČELARA
PODGORICE*

TOMISLAV KRKELJIĆ

Sa neizmjernim poštovanjem i pijetetom opraštamo se od našeg dugogodišnjeg saradnika, prijatelja i bivšeg člana Upravnog odbora Tomislava Krkeljića. Prestalo je da kuca plemenito srce jednog vrijednog, marljivog i predanog čovjeka, velikog zaljubljenika u pčelarstvo i prirodu.

Pamtićemo ga onakvog kakav je i bio cijelog života, častan i pošten, vrijedan i pravičan, odgovoran i posvećen svima iz njegovog okruženja. Počivaj u miru, i neka ti je vječna slava i hvala.

*UDRUŽENJE PČELARA
PODGORICE*

MALI OGLASI

Prodajem više pčelinjih društava u DB košnicama sa AV podnjačama, otklapač saća i radijalnu vrcaljku 12R.

Za sve informacije i eventualni dogovor pozovite na br. tel. 067 260 041.

*

Prodajem dva homogenizatora sa mješačima od po 800 litara. Jedan je sa motorom i reduktorom, a drugi bez. Postolje je od inoxa. Cijena 4100 eura. Napomena: mogu se kupiti i pojedinačno, a cijena u tom slučaju je po dogovoru. Kontakt telefon za sve informacije je 068024339

*

Formiram za prodaju DB nukleuse za poznate pčelare.
Tel. 069/012-208

*

Prodajem 25 kompletnih novih rutovih đerzonki.
Veoma povoljno!!

*

Prodajem povoljno ramove nove đerzonke sa satnom osnovom. Vesko Novović, tel. 067 387 525

*

Prodajem korišćene šestoramne nukleuse LR i oplodnjake LR. Risto Borović tel. 067 634 560

*

Prodajem pčele na ramovima, nukleuse, kompletna društva i prirodne rojeve sa grane.
067455787

*

kuća meda
www.kucameda.me

SOJA PROTEIN

pogača za pčele

preporučuje se kao dodatak ishrani pčela u periodu sezonskog nedostatka polena

**SOJA PROTEIN
INVERTNI SIRUP**

Sastav: **glukoza, fruktoza, saharoza, invertni sirup i soja.**

Kontrolu kvaliteta vrši:
Centar za ekotoksikološka ispitivanja Crne Gore

Rok trajanja: **6 mjeseci.**
Čuvati na suvom mjestu.

Datum proizvodnje: **Utisnut na kutiji.**

Proizvodi: **KUĆA MEDA d.o.o.**
Grbe bb, 81412 Spuž-Danilovgrad, Crna Gora

Kontakt tel.: **+382 68 844 333**
E-mail: **kucamedacg@gmail.com**
www.kucameda.me

Partner: **Savez pčelarskih organizacija Crne Gore**
Grbe bb, 81412 Spuž-Danilovgrad, Crna Gora
E-mail: **spocg@t-com.me**

HACCP

1 KG

Proizvodnja pogača u Kući meda obavlja se u registrovanom objektu, broj rešenja Uprave za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove: 060-323/16-0306-366/3.

Trenutno se proizvode tri vrste pogača i to:
KLASIK, IMUNO AKTIV I SOJA PROTEIN.

Osnova za proizvodnju pogača je šećer i invertni sirup. Šećer se melje u turbinskim mlinu koji daje izuzetno fine kristale.

Komponenta koja se dodaje u sve tri vrste pogača je pšenično brašno u koncentraciji do 2% u cilju boljeg sjedinjavanja i vezivanja smjese.

Vaše komentare, primjedbe i sugestije možete nam poslati na E-mail:
kucamedacg@gmail.com

kuća meda
www.kucameda.me

IMUNO AKTIV

pogača za pčele

za bolji razvoj pčelinjeg društva

PROBIOTIK
B+
Sastav: **glukoza, fruktoza, saharoza, invertni sirup, probiotik, pšenične mekinje, pivski kvasac, eterično ulje i cimet.**

SUPLEMENT
B+
Sastav: **glukoza, fruktoza, saharoza, invertni sirup, pšenične mekinje, pivski kvasac, eterično ulje i cimet.**

Kontrolu kvaliteta vrši:
Centar za ekotoksikološka ispitivanja Crne Gore

Rok trajanja: **6 mjeseci.**
Čuvati na suvom mjestu.

Datum proizvodnje: **Utisnut na kutiji.**

Proizvodi: **KUĆA MEDA d.o.o.**
Grbe bb, 81412 Spuž-Danilovgrad, Crna Gora

Kontakt tel.: **+382 68 844 333**
E-mail: **kucamedacg@gmail.com**
www.kucameda.me

Partner: **Savez pčelarskih organizacija Crne Gore**
Grbe bb, 81412 Spuž-Danilovgrad, Crna Gora
E-mail: **spocg@t-com.me**

HACCP

1 KG

kuća meda
www.kucameda.me

KLASIK

pogača za pčele

Sastav: **glukoza, fruktoza, saharoza, invertni sirup**

Kontrolu kvaliteta vrši:
Centar za ekotoksikološka ispitivanja Crne Gore

Rok trajanja: **6 mjeseci.**
Čuvati na suvom mjestu.

Datum proizvodnje: **Utisnut na kutiji.**

Proizvodi: **KUĆA MEDA d.o.o.**
Grbe bb, 81412 Spuž-Danilovgrad, Crna Gora

Kontakt tel.: **+382 68 844 333**
E-mail: **kucamedacg@gmail.com**
www.kucameda.me

Partner: **Savez pčelarskih organizacija Crne Gore**
Grbe bb, 81412 Spuž-Danilovgrad, Crna Gora
E-mail: **spocg@t-com.me**

HACCP

1 KG

Prija
svim
čulima...

Bom
kafa
najboljeg
ukusa i mirisa.

Proizvodi:
Balkan Group Montenegro
81 206 Podgorica